

# Komunikace a spolupráce rodiny s mateřskou školou

Sára Cimíngová, DiS.

---

Bakalářská práce  
2024



Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně  
Fakulta humanitních studií

---

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

Akademický rok: 2023/2024

## ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Sára Cimíngová, DiS.**  
Osobní číslo: **H21605**  
Studijní program: **B0111A190011 Sociální pedagogika**  
Forma studia: **Kombinovaná**  
Téma práce: **Komunikace a spolupráce rodiny s mateřskou školou**

### Zásady pro vypracování

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti teorie komunikace, komunikačních prostředků a spolupráce mezi mateřskou školou a rodinou.

Příprava metodiky empirické části.

Zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.

Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníkového šetření.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

**Seznam doporučené literatury:**

- ČAPEK, Robert, 2013. Učitel a rodič: spolupráce, třídní schůzka, komunikace. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4640-1.  
CHRÁSKA, Miroslav, 2016. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5326-3.  
LÁŽOVÁ, Ladislava, 2013. Mateřská škola komunikuje s rodiči: výměna informací, řešení problémů. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0378-0.  
NELEŠOVSKÁ, Alena, 2005. Pedagogická komunikace v teorii a praxi. Praha: Grada. ISBN 80-247-0738-1.  
PROCHÁZKA, Miroslav, 2012. Sociální pedagogika. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3470-5.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Jana Martincová, Ph.D., MBA**  
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: **15. ledna 2024**

Termín odevzdání bakalářské práce: **26. dubna 2024**

**Mgr. Libor Marek, Ph.D.**  
děkan



**doc. Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.**  
ředitel ústavu

Ve Zlíně dne 15. ledna 2024

## PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby <sup>1)</sup>;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 <sup>2)</sup>;
- podle § 60 <sup>3)</sup> odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 <sup>3)</sup> odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci – nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval(a) samostatně a použitou literaturu jsem citoval(a). V případě publikace výsledků budu uveden(a) jako spoluautor.

Ve Zlíně 16.4.2014

*1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací;*

*(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledků obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.*

*(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být až nejmeně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlédnutí veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě*

pracovních vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výtisky, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odvětvovým prací autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezahrnuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, uděje-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělení svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložil, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídí k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

## **ABSTRAKT**

V bakalářské práci představujeme pojmy jako pedagogická komunikace, komunikační typy rodičů, efektivní komunikaci mezi rodiči a učiteli a formy spolupráce a komunikace mezi nimi. Praktická část práce se zabývá názory a zkušenostmi rodičů s komunikací a spoluprací s učiteli jejich dětí v mateřských školách. Z vyhodnoceného dotazníkového šetření vyplývá zjištění míry spokojenosti rodičů s mateřskou školou, míra informovanosti rodičů v oblasti pro ně podstatných skutečností, preferované formy komunikace mezi nimi a učiteli a faktory ovlivňující spolupráci.

Klíčová slova: komunikace, pedagogická komunikace, předškolní vzdělávání, rodina, prostředky komunikace, mateřská škola

## **ABSTRACT**

In the bachelor's thesis, we present concepts such as pedagogical communication, communication types of parents, effective communication between parents and teachers, and forms of cooperation and communication between them. The practical part of the thesis deals with opinions and experiences of parents regarding communication and collaboration with their children's teachers in preschool. Findings from the surveyed questionnaire reveal insights regarding parent's satisfaction with the preschool, parents' awareness of relevant facts, preferred forms of communication between them and their children's teachers, and factors influencing collaboration.

Keywords: communication, pedagogical communication, preschool education, family, means of communication, kindergarten

Poděkování patří především mé vedoucí práce Mgr. Janě Martincové, Ph.D. MBA, za její odborné vedení, trpělivost a podporu během celého procesu psaní. Dále bych chtěla vyjádřit vděčnost mé rodině za jejich oporu, porozumění a povzbuzení během celého mého studia.

*„Má-li se člověk stát člověkem, musí se vzdělat.“*

Jan Amos Komenský

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

# OBSAH

<b>ÚVOD</b> .....	<b>10</b>
<b>I TEORETICKÁ ČÁST</b> .....	<b>12</b>
<b>1 KOMUNIKACE</b> .....	<b>13</b>
1.1 KOMUNIKAČNÍ PROCES .....	13
1.2 CHYBY V KOMUNIKACI .....	14
1.3 PEDAGOGICKÁ KOMUNIKACE VE ŠKOLE .....	16
1.3.1 Účastníci pedagogické komunikace .....	16
1.3.2 Funkce a pravidla pedagogické komunikace .....	18
<b>2 RODINA A MATEŘSKÁ ŠKOLA</b> .....	<b>20</b>
2.1 RODINA .....	20
2.1.1 Typy rodičů a jejich projevy .....	22
2.1.2 Komunikační typy rodičů.....	23
2.1.3 Specifika současné rodiny.....	25
2.2 MATEŘSKÁ ŠKOLA .....	26
2.2.1 Typy mateřských škol .....	27
2.2.2 Cíle předškolního vzdělávání .....	28
<b>3 KOMUNIKACE A SPOLUPRÁCE RODINY A MŠ</b> .....	<b>31</b>
3.1 ZÁSADY KOMUNIKACE MEZI RODIČEM A UČITELEM .....	32
3.2 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ SPOLUPRÁCI ŠKOLY A RODINY .....	36
3.3 KOMUNIKACE A SPOLUPRÁCE RODINY S MATEŘSKOU ŠKOLOU V ZAHRANIČÍ .....	37
3.3.1 SLOVINSKO .....	37
3.3.2 SPOJENÉ KRÁLOVSTVÍ.....	38
3.3.3 AUSTRÁLIE.....	39
<b>4 PROSTŘEDKY KOMUNIKACE A SPOLUPRÁCE V MŠ</b> .....	<b>41</b>
<b>II PRAKTICKÁ ČÁST</b> .....	<b>45</b>
<b>5 METODOLOGIE VÝZKUMU</b> .....	<b>46</b>
<b>6 DESIGN VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ</b> .....	<b>47</b>
6.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM A VÝZKUMNÉ OTÁZKY .....	47
6.2 CÍLE VÝZKUMU .....	47
6.3 VÝZKUMNÝ SOUBOR .....	48
6.4 TECHNIKA SBĚRU DAT .....	48
<b>7 ANALÝZA DAT</b> .....	<b>49</b>
7.1 INTERPRETACE DAT .....	63
7.2 DOPORUČENÍ PRO PRAXI.....	66
<b>ZÁVĚR</b> .....	<b>68</b>



<b>SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....</b>	<b>70</b>
<b>SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....</b>	<b>75</b>
<b>SEZNAM OBRÁZKŮ .....</b>	<b>76</b>
<b>SEZNAM TABULEK.....</b>	<b>77</b>
<b>SEZNAM PŘÍLOH .....</b>	<b>79</b>

## ÚVOD

Bakalářská práce na mnou zvolené téma se zabývá komunikací a spoluprací mezi rodinou a mateřskou školou. Věnuje se také komunikačním typům rodičů, s kterými se můžeme setkat při interakci ve školním prostředí, dále zmiňuje typy mateřských škol a jejich cíle. Velká část je pak věnována prostředkům komunikace a efektivní komunikaci mezi rodiči a učiteli.

Na výchově dítěte se podílí mnoho činitelů, přičemž za primární je považována rodina, kterou je dítě v prvních letech svého života ovlivňováno nejvíce. Po nástupu do mateřské školy se jeho okolí rozšiřuje nejen o vrstevníky, ale také o dospělé osoby v podobě učitelů, kteří jsou po rodičích dalším významným elementem v jeho rozvoji z důvodu, že dítě přejímá jejich chování, názory, projevy a zvyky. Uvedená skutečnost je proto hlavním důvodem toho, proč by komunikace mezi rodičem a pedagogem měla dobře a správně fungovat. V mateřské škole se vyskytuje mnoho forem, prostřednictvím kterých komunikace probíhá, vše ale závisí na jejich vzájemné spolupráci.

Vzájemná interakce představuje základní nástroj porozumění potřebám a očekávání z obou stran. Rodiče jsou prvními učiteli dítěte, proto je jeho další vývoj v předškolní instituci nesporně v jejich zájmu. Pro pedagogy je naopak velmi důležité znát rodinné prostředí a individuální potřeby dítěte, aby byl jeho rozvoj optimální. Spolupráce mezi těmito dvěma osobami již přesahuje pouhou komunikaci a zahrnuje aktivnější podílení rodičů ve školním prostředí, kteří se mohou účastnit školních akcí, které jsou nedílnou součástí školní komunity, jako například besed, zahradních slavností, dílniček, tyto aktivity, tak se i na těchto sami aktivně podílet. Uvedená spolupráce nesporně přispívá ke zlepšování vztahů mezi učiteli a rodiči, ale také k lepšímu porozumění dětským potřebám.

V teoretické části se zabýváme komunikací jak obecnou, tak také tou, ke které dochází ve školním prostředí, věnujeme se rodičům a jejich komunikačním typům či projevům ve školách, jejich jednotlivým typům a cílům předškolního vzdělávání. Dále popisujeme zásady fungování komunikace mezi rodičem a učitelem i nejčastější formy komunikace v mateřských školách. V neposlední řadě je součástí bakalářské práce rovněž stručné srovnání zkušeností s předmětnou problematikou s jinými vybranými zahraničními státy a jejich vzájemné fungování při spolupráci rodičů a učitelů.

Cílem praktické části je provedení kvantitativního výzkumu a tímto nalezení odpovědí na čtyři stanovené výzkumné otázky: Jaké jsou preferované formy komunikace rodičů v mateřské škole? Jakými okolnostmi může být ovlivněna míra spolupráce rodiny a mateřské školy? V jakých oblastech jsou rodiče dostatečně, a naopak nedostatečně informováni v oblasti pro ně podstatných skutečností? Jaká je preferovaná forma participace rodičů na chodu mateřské školy? Příslušná data byla sbírána formou dotazníkového šetření, jehož respondenti byli zcela anonymní. Dotazník byl rozeslán pomocí e-mailové adresy ředitelům nebo zástupcům ředitelů mateřských škol, s prosbou a jeho další roz distribuování mezi rodiče dětí, docházejících do jejich instituce. Zkoumaným souborem byli tedy zvoleni rodiče a jejich dítě (případně děti), docházející do některé z mateřských škol v okrese Opava, Česká republika.

## **I. TEORETICKÁ ČÁST**

## 1 KOMUNIKACE

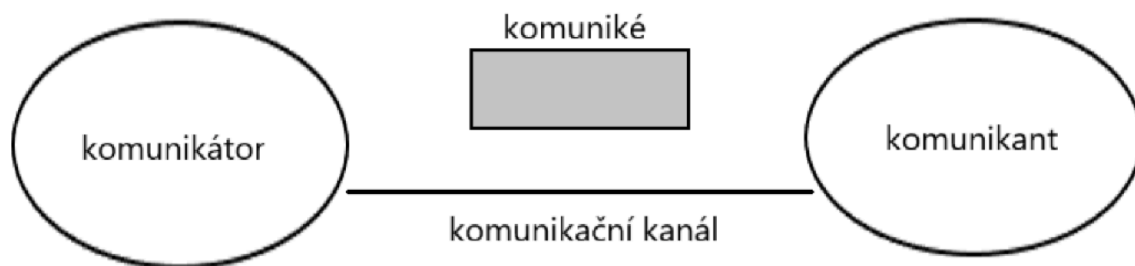
Komunikaci klasifikujeme jako formu dorozumívání a byla definována již mnoha autory. Slovo pochází z latinského výrazu „communicare“, což znamená, že něco děláme nebo sdílíme společně s dalšími. Někteří psychologové vysvětlují komunikaci jako „sdělování“ (a také „sdílení“, z této perspektivy komunikují ti, kteří dané výměně informací mezi dvěma lidmi pouze přihlížejí, ale přímo do konverzace se nezapojují) (Vybíral, 2000). Velice jednoznačná definice, kterou bychom mohli zmínit pro objasnění pojmu komunikace, zní: „*Komunikace je proces vytváření významu mezi dvěma nebo více lidmi*“ (Tubbs, 1991 cit. podle Čapek, 2013, s. 127). Komunikace je nezbytná pro sociální učení a mentální růst člověka, prostřednictvím komunikování jsme schopni překonat osamocení a časovou i prostorovou distanci. Je nástrojem k obnovení předešlých zkušeností a umožňuje nám plánovat budoucí aktivity (Keller, 1992 cit. podle Kraus, 2008). Pro lepší pochopení fungování komunikace ve školním prostředí si tuto přiblížíme obecně a s ní rovněž související komunikační proces.

### 1.1 Komunikační proces

Komunikaci v obecném smyslu můžeme definovat jako složitý proces výměny informací, který se opírá o čtyři klíčové prvky, které na sebe vzájemně působí. Těmito prvky jsou komunikátor, komunikant, komuniké a komunikační kanál. **Komunikátor** je člověk, který přináší nové informace do průběhu sdělení. Je iniciátorem rozhovoru a jeho cílem je sdělit něco ostatním. **Komunikant** je osoba, která přijímá a následně také reaguje na sdělení komunikátora. Je aktivním účastníkem celého procesu. **Komuniké** zahrnuje obsah informací nebo samotného sdělení a je předáváno komunikátorem komunikantovi. **Komunikačním kanálem** rozumíme prostředek neboli cestu, kterou je celý obsah přenášen. Spadá sem slovní komunikace, písemná forma a další. (Hrdličková, 2014)

V průběhu komunikačního procesu se lidé projevují a vystupují v návaznosti na jejich předchozí zkušenosti, minulosti, zvycích. Důsledkem je, že lidská reakce na určité sdělení nesouvisí pouze s tím, co bylo řečeno, ale velmi závisí na výkladu sdělení osoby, která sdělení přijímá. Dále z toho vyplývá fakt, že jedno identické sdělení může mít pro více lidí zcela jiný význam, přestože slova jsou stejná. V případech, kdy vysíláme nebo naopak přijímáme sdělení, se jedná o proces komunikace. Tento proces může být narušen komunikačním šumem. (DeVito, 2008)

Obrázek 1 Obecné schéma procesu komunikace



(Zdroj: Mikuláščík, 2003)

Komunikace je procesem výměny informací mezi komunikátorem a komunikantem přes komunikační kanál. Jednotlivci reagují na sdělení v závislosti na svých zkušenostech a vnímání, což může vést k různým interpretacím téhož sdělení. Efektivita celého procesu může být narušena komunikačním šumem.

## 1.2 Chyby v komunikaci

Jasně a efektivně dorozumívání vytváří základ každého vztahu, ať už jde o ten pracovní, partnerský nebo vztah mezi rodičem a dítětem. I v případě, že máme v průběhu konverzace dobré úmysly, mohou naše slova a způsob jejich použití způsobit psychické zranění. Každý se nepochybně někdy dopustil chyb v průběhu komunikace, je však dobré si tyto uvědomovat a zkoušet se jich vyvarovat. (Borchard, 2019)

- „**Zkřížené ruce**“, mohli bychom použít slova, která jsou milá a utěšující, ale pokud máme zkřížené paže, sdělujeme tím zcela odlišnou zprávu. Dle Alberta Mehrabiana, profesora psychologie, slova, která vyslovujeme, tvoří pouze 7 % z celkového sdělení, dalších 38 % z barvy a tónu hlasu a neuvěřitelných 55 % obsahu sdělení je vyjádřeno tělesnou řečí. Právě zkříženými pažemi dáváme najevo defenzivní postoj, nedostatek zájmu. Zatímco náklon dopředu nebo dotek ramene druhého účastníka vyjadřuje porozumění, zájem a náklonost.
- „**Křičení a tempo**“, téměř stejně důležitá jako řeč těla je také tón, kterým něco sdělujeme. Pokud se snažíme říct co nejvíce nebo až příliš křičíme, pravděpodobně způsobíme obrannou reakci. Dokonce i jemné nuance v tónu mohou ovlivnit, jak je

sdělení vnímáno. Naopak, když mluvíme pomalu a s rozvahou, lze v konverzaci dosáhnout hlubšího porozumění.

- **„Obhajoba citů“**, naše pocity nejsou ani dobré ani špatné, a proto je nemusíme nijak obhajovat. Efektivní komunikace zahrnuje dvě osoby, které spolu upřímně a otevřeně komunikují. Sdělují si, co právě prožívají a vyjadřují své pocity co nejjasněji. V případě nejasností si komunikující navzájem objasňují své výroky a pocity.
- **„Hodnocení pocitů druhých“**, tak jako obhajování svých vlastních pocitů je nežádoucí hodnocení pocitů druhých. Postoj typu „nechápu, proč se tak cítíš“, nebo „to je šílené“, jsou zaručeně cesty k uzavření se před upřímným dialogem. I když si myslíme, že pocity druhého člověka nedávají smysl, není zde prostor, abychom dotyčného hodnotili. Lepší metodou je poslouchat a dotazovat se, proč se daný člověk cítí zrovna tímto způsobem.
- **„Přerušování řeči“**, touto chybou se kromě běžného „skočení“ do řeči míní také dokončování věty za ostatní. Někdy si myslíme, že jsme se jisti, co nám druhý chce říct, tak s dobrou vůlí dokončíme jeho myšlenku nebo větu. Navzdory tomu je vždy lepší nechat druhého účastníka rozhovoru dokončit jeho ideu. Přerušování ostatních naším názorem podkopáváme jejich snahu v komunikaci a můžeme způsobit, že se nám člověk již nebude chtít s ničím svěřit.
- **„Manipulace“**, upřímný a otevřený dialog se odehrává bez skrytých záměrů. V okamžiku, kdy se budeme snažit konverzaci usměrnit určitým směrem k dosažení našich zamýšlených výsledků, převažujeme manipulací nad efektivní komunikací. Tyto záměry podkopávají důvěru, nejlepší komunikace se odehrává, když obě strany odloží své vlastní zaujetí a jednoduše jen poslouchají a reagují. (Borchard, 2019)

Efektivní komunikace je základem pro budování vztahů mezi lidmi, avšak někdy mohou naše slova či projevy vyústit v nedorozumění. Je klíčové si uvědomovat chyby, kterých se v komunikaci dopouštíme, například negativní gestikulace, tón hlasu nebo absence empatie a je důležité se těmito zkusit vyvarovat. Není důležitý pouze obsah sdělování, ale i způsob, jakým jsou informace předávány.

### 1.3 Pedagogická komunikace ve škole

Pojem pedagogická komunikace může být interpretován z různých perspektiv, s odlišným zaměřením na obsah a rozsah. Pedagogická komunikace je specifickým druhem Sociální komunikace (Vališová et al., 2011). Tato komunikace představuje tok informací mezi subjekty (jedinci) v rámci výchovně-vzdělávacího procesu, řídí se specifickými pravidly, která určují oprávnění a povinnosti jednotlivých účastníků (Gavora, 1988 cit. podle Nelešovská, 2005). Tento typ komunikace je forma sociální komunikace, již lze chápat jako vzájemný sociálně-psychologický vliv a probíhá na různých úrovních sociálních vztahů. V úzkém smyslu sociální komunikace představuje akt sdílení informací, komunikaci či výměnu zpráv. V širším kontextu však sociální komunikace zahrnuje dynamický proces, kde se lidé společně podílí na výměně nejen informací, ale i myšlenek, postojů, emocí, nápadů a vědomostí během společných aktivit (Mareš a Křivohlavý, 1995). Pedagogickou komunikaci pak lze chápat jako komunikaci, která následuje předem stanovené výchovně-vzdělávací cíle a podporuje jejich dosažení. Nelze ji omezit jen na interakci mezi školou a žákem, je důležité pochopit její širší kontext, neboť právě výchova a vzdělávání probíhá nejen ve školách, ale také v rodinách, zájmových aktivitách a předškolních zařízeních (Šmelová et al., 2018). Slovo „pedagogická“ by mohlo svádět k tomu, že se jedná o komunikaci omezenou pouze mezi učitelem a žákem a pouze v rámci školního prostředí. Nicméně, širší koncept nám připomíná, že proces výchovy a vzdělávání se neomezuje pouze na školu, ale zahrnuje také vliv rodinného prostředí a předškolních zařízení, ve kterých se sdílí znalosti, hodnoty, dovednosti a vytváří se prostředí pro osobní a sociální rozvoj. (Mareš a Křivohlavý, 1995)

#### 1.3.1 Účastníci pedagogické komunikace

Jestliže mluvíme o účastnících této formy komunikace, zpravidla nejčastějšími jsou učitel a žák. V případě těchto dvou zúčastněných můžeme spatřit nesourodost jak v sociální, tak kognitivní oblasti. Dalšími možnými účastníky této komunikace jsou žák s žákem, skupina žáků s jinou skupinou žáků, učitel se skupinou žáků, učitel s celou třídou a v neposlední řadě také komunikace učitele a rodiče (Nelešovská, 2005). Účastníky pedagogického procesu je možno rozdělit do dvou kategorií.

- První skupinu představují pedagogičtí pracovníci, **učitelé, vychovatelé, asistenti, lektoři, vedoucí zájmových kroužků**, ale také **autoři** učebnic, učebních programů



a vzdělávacích pomůcek. Tito autoři sice nejsou fyzicky přítomni při předávání informací, ale své znalosti předávají prostřednictvím textů či obrázků.

- Druhou skupinu tvoří **žáci, studenti, posluchači a rodiče**. Rodiče sice většinou nemají formální pedagogické vzdělání, avšak hrají důležitou roli v životech svých dětí a v samotném procesu výchovy. Jejich vliv na vzdělávání a vývoj dětí se projevuje prostřednictvím komunikace a interakce.

Představitelé z každé skupiny zastávají rozdílné role a povinnosti. První skupina ovlivňuje a řídí proces komunikace, který jim slouží jako prostředek výchovy. Naopak druhá skupina se komunikace účastní s cílem rozvoje své osobnosti, formování vztahů s učiteli, vrstevníky nebo spolužáky. (Gavora, 2005)

Pedagogická komunikace je zásadní součástí pedagogické interakce, představující kompletní dynamiku vzájemného ovlivňování osobností, mezi nimiž figurují rodiče, učitelé, děti, vychovatelé v konkrétním prostředí výchovy, jako jsou rodiny, školy nebo zájmové zařízení. Tato forma interakce je nesmírně důležitá hlavně v tom, že má za úkol dosahovat určitých cílů. Hlavním smyslem této interakce je reflektování vnitřních potřeb účastníků, za účelem nalezení shody ve svých názorech, přístupech, přičemž musí být zachován vzájemný respekt, uznání a přístup druhé osoby (Vališová et al., 2011). Již J. A. Komenský se několik staletí zpět zabýval komunikací a z jehož následujících názorů a myšlenek se vyvíjí definice pozdějších autorů. „*Řeč, nechť souhlasí s rozumem jak mluvícího, tak naslouchajícího. Mluvícího, aby nevyjadřoval něco jiného, než cítí, poslouchajícího, aby se to hodilo k jeho chápavosti. Jinak budeš mluvit marně. Řeč, nechť se shoduje s okolnostmi, kdo, co, proč, kdy, kde mluví, neboť kdo má mnoho vykonat, musí mluvit málo, kde není dost času, nesmí být řeč rozvláčná. Nemluv vše, co bys mohl nebo co víš, ale jen to, co prospívá. Je lépe říct sto věcí, jež by měly být řečeny, než říct jednu jež by měla být zamlčena.*“ (Komenský, 1987 cit. podle Nelešovská, 2005, s. 146)

V současné pedagogice je důraz kladen na komunikativní přístup ve výchově a vzdělávání jak ve školním, tak v tom rodinném prostředí. Tento přístup se odklání od manipulativní pedagogiky a staví na základních principech, mezi které patří kooperace mezi všemi účastníky procesu, ať se jedná o učitele, rodiče nebo děti, partnerský a otevřený vztah, hlavně mezi učiteli a rodiči, tento vzájemný přístup by měl být založen na respektu, sympatii a otevřenosti. Důležitá je pak orientace na dítě, na které je pohlíženo jako na individuálního jedince se svými potřebami a schopnostmi. (Vališová et al., 2011)

Pedagogická komunikace probíhá na různých úrovních a závisí na připravenosti pedagoga a jeho schopnosti předvídat, jak bude probíhat.

- **Detailně připravená**, má předem stanovený obsah a její průběh je neměnný, až naprogramovaný.
- **Připravená pouze rámcově**, u které závisí na délce pedagogovy praxe, který je již schopen předvídat průběh či dopad celé konverzace.
- **Nepřipravenou**, specifická převážně v mateřských školách, v nichž se s ní setkáváme nejčastěji. (Šmelová et al., 2018)

V průběhu pracovního dne se pedagog setkává s mnoha vypjatými situacemi, které nedokáže předvídat, ale měl by je správně vyhodnotit a adekvátně na ně reagovat.

### 1.3.2 Funkce a pravidla pedagogické komunikace

Nelešovská ve své publikaci zmiňuje dvě pro ni stěžejní funkce pedagogické komunikace, vycházející z publikace Mareše a Křivohlavého, těmi jsou:

- Pedagogická komunikace je klíčovým prvkem pro uskutečňování výchovy a vzdělávání.
- Pomáhá vytvářet vztahy a podporuje společnou aktivitu mezi pedagogy, žáky a rodiči, stejně jako mezi žáky samotnými. (Mareš a Křivohlavý, 1995 cit. podle Nelešovská, 2005)

Mareš a Křivohlavý definovali funkce následující,

- Pedagogická komunikace funguje jako klíčový prostředek pro interakci mezi účastníky výchovně-vzdělávacího procesu, což zahrnuje nejen výměnu informací a zkušeností, ale také sdílení motivace, postojů a emocí.
- Usnadňuje realizaci výchovy a vzdělávání, jelikož samotné cíle, učivo, metody a další aspekty vzdělávacího procesu nemohou působit přímo v pedagogickém procesu. Jsou přenášeny skrze verbální nebo neverbální komunikace.
- Pedagogická komunikace formuje systém v oblasti výchovy a vzdělávání, neboť představuje jednu z klíčových složek, která zaručuje jeho správné fungování. Tím, že přenáší do systému aktivitu, vývoj, pohyb, vytváří dynamiku, je ale také zodpovědná za udržení jeho stability. (Mareš a Křivohlavý, 1995)

Průběh pedagogické komunikace je značně ovlivněn tím, jaká jsou definována a respektována pravidla, která určují způsob, jakým probíhá. Tato pravidla však nejsou omezena pouze na školní řády. „*Pravidla chování ve třídě jsou formální prohlášení, v nichž jsou žáci seznámeni s všeobecnými pokyny ohledně vyžadovaného a zakázaného chování*“ (Cangelosi, 1995 cit. podle Nelešovská, 2005, s. 120). Celkově je možné říct, že pravidla pedagogické komunikaci jsou sestavena z části **školou**, etickými normami a pravidly ve **společnosti a střetem mezi učitelem a žákem**, ve kterém zpravidla prvně dochází ke sporu, poté diskusi, a nakonec shodě mezi nimi. Ve školním řádu jsou striktně vyjádřena pravidla související s komunikací, vesměs však vymezuje komunikaci pouze při vyučování a již ji nezmiňuje v jiných situacích. **Učitel má při vyučování právo:**

- Kdykoliv si vzít slovo, přerušit žáka, mluvit s kým chce, mluvit o čem chce, mluvit v rozmezí vyučovací hodiny, jak dlouho chce, mluvit kdekoliv v prostoru místnosti, mluvit v jaké pozici chce.

Na druhé stránce, **pro žáka platí velmi přísná pravidla:**

- Může mluvit jen tehdy, když je k tomu vyzván, mluvit pouze s tím, s kým mu bylo určeno, mluvit o tom, co mu bylo určeno, mluvit jen dobu nezbytně nutnou, mluvit jen na místě, které mu učitel určil a mluvit v určené pozici, většinou v sedě ve své lavici. (Mareš a Křivohlavý, 1995)

Důležitá by měla být také optimalizace počtu pravidel, v případě přehlcení pravidly dochází k jejich porušování, menší počet je následně snadněji zapamatovatelný. Taktéž čím méně pravidel, tím větší důraz je brán na jejich důležitost. Stanovení pravidel je velmi složitý a náročný proces, učitel nesmí dané normy vymezit pouze obecně nebo naopak příliš úzce. Pravidla zavádíme hlavně z důvodu, abychom zvýšili spolupráci, a naopak snížili nespolupracující chování, zajistili bezpečnost a komfort pedagogického prostředí i adekvátní dodržování etiky mezi žáky, pracovníky školy a návštěvníky školy. (Nelešovská, 2005)

Pedagogická komunikace je klíčovým prvkem ve výchovně-vzdělávacím procesu, který zahrnuje učitele, rodiče a žáky/studenty/děti. Tato komunikace vyžaduje nejen plánování a přípravu, ale rovněž schopnost adekvátně reagovat na nepředvídatelné situace. Její úspěch spočívá ve vzájemném respektu, otevřenosti a spolupráci mezi všem účastníky.

## 2 RODINA A MATEŘSKÁ ŠKOLA

Škola a rodina jsou dvě přirozená prostředí, ve kterých se dítě vyskytuje nejčastěji a z nichž přebírá své chování, hodnoty, postoje a názory. Život dítěte prvně započne doma u jeho rodiny, v ní vzniká pevná vazba mezi rodiči a dítětem. Hlavní osoba bývá ve většině případech matka, která o dítě pečuje větší část dne. Doma se dítě cítí nejbezpečněji, má tam vše, co potřebuje, cítí se zde dobře. Právě rodina má největší vliv na psychický a sociální rozvoj dítěte, a to nejen proto, že mu poskytuje přehled v kultuře, tradicích. Každá rodina je jedinečná, a proto je také každé dítě individuální s jiným chováním a postoji. Za výchovu dítěte vždy zodpovídají rodiče, ale postupně dítě roste a přenáší se z rodiny do školy a navazuje kontakty s jinou dospělou osobou, specificky kvalifikovanou, se kterou se právě setkává v mateřské škole. (Opravilová, 2016)

Mateřská škola svým způsobem doplňuje výchovu, která je aplikována v rodinách, v souladu s touto výchovou by měla dítěti zajistit další předškolní vzdělávání. Pedagog by měl rodinu přijímat jako svého rovnocenného partnera a odborníka na jejich dítě, respektovat ho, vyměňovat si rady a zkušenosti a navzájem si naslouchat. Tato cesta je jediná, kdy mohou nalézt společné řešení v optimálním vývoji dítěte. (Svobodová et al., 2010)

Rodina a mateřská škola jsou dvěma základními pilíři výchovy a vzdělávání dítěte, přičemž každý má na rozvoj dítěte odlišný vliv. Spolupráce mezi těmito institucemi je klíčem k jeho úspěšnému rozvoji, jejich výměna zkušeností, znalostí a péče mohou vytvořit ideální podmínky pro růst dítěte.

### 2.1 Rodina

Neexistuje významnější prostředí nežli rodina. Rodiče hrají hlavní roli ve výchově a jsou zcela zodpovědní za vzdělání, což je důvodem, proč **mají právo zasahovat do vzdělávání svého dítěte**. (Čapek, 2013)

Rodina prošla za svou existenci mnoha změnami a vývojem, přesto však zůstává nepostradatelnou institucí v životě dítěte i dospělého. Pomocí ní si předáváme hodnoty, tradice, zvyky napříč generacemi. Právě rodina rozvíjí osobnost dítěte a v prvních fázích života ji ovlivňuje. (Kraus, 2008)

V rámci rodiny se především otec s matkou snaží o péči a kvalitní život sebe i ostatních členů. Zajišťuje emoční rovnováhu, výživu, naplňuje základní životní potřeby, podporuje zdraví, zájmy, osobnostní rozvoj a nabízí prostor na odpočinek. (Šmelová et al., 2018). V

současné společnosti, která je velmi náročná, požadavky na rodinu vzrůstají. Proto se někdy může zdát, že rodina své funkce plní nedostatečně. V průběhu času došlo ke změnám v plnění funkcí v rodině. (Kraus, 2008). Realizování funkčnosti vůči dítěti je jejím hlavním a nejdůležitějším úkolem. Není příliš jednoduché nalézt jiné prostředí, které by vyhovovalo potřebám dětí a mladistvým a zároveň podporovalo rozvoj jejich osobnosti a vzdělávacího potenciálu. (Helus, 2015)

Většina autorů se shoduje, a když definují následující funkce rodiny, které jsou klíčové pro jejich úspěšné fungování:

- **Biologicko-reprodukční funkce** – důležitá jak pro jedince, tak pro celou společnost, pro kterou je účinné mít reprodukční základnu. V jejím prospěchu je rození dostatečného množství dětí, aby se její cíle naplnily. (Šmelová et al., 2018).
- **Sociálně-ekonomická funkce**, rodinu vnímáme jako klíčový prvek v rozvoji ekonomické struktury společnosti. Členové každé rodiny se aktivně zapojují do ekonomické sféry v rámci provádění povolání, ale také je spotřebitelem. (Kraus, 2008).
- **Ochranná funkce**, jinak nazývaná zaopatřovací, pečovatelská, zahrnuje především plnění základních životních potřeb každého člena rodiny. (Kraus, 2008)
- **Sociálně-výchovná funkce**, tato funkce je převážně zaměřena na dítě, jelikož rodina je první sociální skupinou, se kterou se dítě identifikuje a díky ní si přebírá návyky a chování v celé společnosti. Dítě v rodině nasává mnoho informací, které následně reprodukuje v dalším životě. (Šmelová et al., 2018).

Neplnění některých z funkcí se rodina může dostat to problémových stádií. Problémové rodinné prostředí se značně projevuje na dítěti a pro okolí to může být alarmující. Učitel v mateřské škole by proto si měl všimnout různých změn u dítěte, například absence oblečení, zanedbání hygieny nebo problémů s ostatními dětmi. V tomto případě je povinen s rodiči adekvátně komunikovat, aby společně dosáhli řešení a pomoci. (Šmelová et al., 2018)

V dnešní době mají rodiče pocit, že vzdělávací instituce mohou suplovat výchovu jejich dětí. Může se jim zdát, že škola je zastoupí v rámci výchovy a vzdělávání a vše co dítě potřebuje získá právě již v mateřské škole. Mohou tak také činit z důvodů, že jsou si vědomi nedostatků ve výchově a doufají tak v její nápravu.

### 2.1.1 Typy rodičů a jejich projevy

Setkáváme se s mnoha názory na to, jaká by rodina měla být, jak by měla vychovávat své děti. Při komunikaci s rodinami bychom vždy měli být zdrženliví, jelikož nevíme, v jaké rodinné situaci nebo prostředí se nacházejí.

- **Nezralá rodina**, vyznačuje se rodičovstvím, které bylo nechtěné nebo neočekávané. Problémem je především její nestabilita, nedostatek důvěry v sebe sama, které se odráží v rozhodování rodičů, častý je nesoulad v názorech obou rodičů, například ve výchovných záležitostech, charakteristické bývají také problémy s bydlením a zaměstnáním
- **Přetížená rodina**, nezvládá stresové a zátěžové situace a samotná komunikace s nimi může být velmi náročná. Jestliže rodič podlehne stavu vyčerpání nebo frustrace, má pocit, že se emočně zhroutí. Tito rodiče většinou neumí přiznat svou chybu, mají v oblibě poučovat okolí, problémy neřeší ihned při výskytu, ale až s odstupem času, kterého mají sami nedostatek, jsou nespolehliví a nedodržují své závazky.
- **Ambiciózní rodina**, v prvních okamžicích se jeví dané rodinné prostředí jako výjimečné. Avšak na druhý pohled vidíme rodiče, jejichž prioritou spočívá v kariéře, úspěších ve sportu nebo v touze po bohatství. Tito rodiče mívají na mateřskou školu vysoké až někdy nesplnitelné nároky, nedokážou přiznat žádný výskyt problému u svého dítěte. Velmi často kritizují své okolí a vyzdvihují jejich úspěchy nad ostatními. V závažnějších případech se můžeme setkat s jejich agresivním chováním, jak k pedagogům, tak k okolí.
- **Perfekcionistická rodina**, tento typ rodinného prostředí můžeme odhalit již skrz samotné dítě, které má sklony k vysoké až nezdravé soutěživosti. Jeho reakce na neúspěch jsou často také přehnané. Tlak rodičů na perfektnost dítěte může mít v budoucnu negativní dopad na jeho psychiku. Takoví rodiče mohou být také agresivní a kritičtí vůči učitelům.
- **Liberální rodina**, setkáváme se v ní s chybějícími pravidly a jasnými hranicemi v jejich výchově. Pedagog ve škole pozoruje, jak se rodič nechává zotročovat vlastním dítětem. Takový rodič si nechce přiznat jakýkoliv problém v jeho výchově, nechce, jakkoliv spolupracovat s učiteli ani není nakloněn k řešení. Je přesvědčen, že daná výchova je ta jediná vhodná a nevidí důvod pro změnu.

- **Rozmazlující rodina**, dítě vyrůstající v rozmazlující rodině nemá stanovené vůbec žádné hranice ani mantinely. Rodiče se snaží uspokojit veškerou touhu dítěte. Dítě bývá rodičem vyzdvihováno, v případě výskytu problému je vždy hledán viník v učiteli nebo ostatních dětech v kolektivu, rodiče taktéž bývají přecitlivělí na bezpečí svého dítěte. (Polášková, 2015)

Ve školách se setkáme s různými typy rodičů a jejich projevy směrem k dětem nebo učitelům. Učitel mateřské školy by měl být schopen situaci vyhodnotit a dle ní postupovat při společné komunikaci, jen velice těžko lze ale změnit zakotvené standardy rodiny. Učitel také nemá právo rodiče poučovat, může pouze navrhnout řešení, které by mohlo ulehčit celý proces vzdělávání.

### 2.1.2 Komunikační typy rodičů

Stejně jako děti, tak i rodiče jsou každý individuální a jedineční, přesto existuje několik typů rodičů, s kterými se v mateřské škole můžeme potkat. Nelze určit stoprocentní typ daného rodiče, ale většinou disponuje výraznými rysy nějakého z nich. (Lindner, 2019)

Lindner (2019) ve své publikaci představuje následující komunikační typy rodičů a napovídá, jak je rozlišit:

- **Přetěžovaní rodiče**, jinak je můžeme nazvat bezradnými. Tito rodiče velmi rádi předávají veškerý svůj odpovědný přístup za své děti právě na instituci, v našem případě mateřské škole. V průběhu rozhovoru většinou nekladou odpor ani neprotestují, proto bychom s nimi měli mluvit jasně, s klidem a pohodou. Tento typ rodiče můžeme povzbudit v případě, že mu poděkujeme a pochválíme o za snahu.
- **Nápomocní rodiče**, mají tendence přebírat kontrolu nad většinou věcí, a to i nad těmi, co jim příliš nepřísluší. Nesmíme jim dovolit hrát roli dalšího pedagoga, na rozhovor s nimi musíme být vždy připraveni a sebevědomí. Na druhé straně nám tyto rodiče velmi rádi pomohou jak s podporou, s dětmi nebo s organizací společných akcí.
- **Obětaví rodiče**, poutají svou pozornost na všechny ostatní včetně svého dítěte, avšak zapomínají na sebe a svou spokojenost. Tento rodič vám se vším pomůže, vše zařídí, napeče, odveze, ale sebe odsouvá na druhou kolej. Důležité je, abychom mu při rozhovoru zvedli sebevědomí, takový člověk může být v nitru nešťastný, a to se může projevit zcela v jiných situacích.

- **Agresivní rodiče**, ve většině případů chtějí za agresí a hádkami skrýt své osobní obavy a bezmoc. Jako učitelé bychom se měli vyvarovat konverzacím, které mohou vyústit v kontroverzi. Vždy bychom měli zachovat klidnou hlavu, mluvit věcně a přátelsky.
- **Snobští rodiče**, mají obvykle potřebu vychvalovat své dítě, vyprávět o svých znalostech a známostech. V mnoha případech za těmito věcmi skrývají pouze své nízké sebevědomí. Měli bychom tyto lidi brát s nadhledem a komunikovat s nimi jako s rovnými partnery.
- **Vševědové**, lidé, kteří prosazují své názory jako ty jediné správné a pravdivé. Tito rodiče budou vždy usilovat o neoptimálnější podmínky pro své děti, i kdyby za ně měli položit celý život. Nikdy bychom neměli v diskusi skončit u přetahování se, či názor je ten správný.
- **Zdrženliví rodiče**, bývají takzvané šedé myši celé rodičovské komunity. Nezapojují se do debat, do společných akcí nebo organizací. Většinou dohlíží nad situací ze vzdálenější pozice. Na druhou stranu nemívají žádné podmínky, nekladou otázky, nejsou s nimi žádné problémy. Jejich distancování může značit ostýchavost, neobratnost ve společnosti. Nesmíme takové rodiče zavrhnout, ale stále s nimi udržovat stejný kontakt a zájem.
- **Upovídání rodiče**, se rádi poslouchají a středobodem jejich rozhovoru bývají oni samotní nebo jejich nejbližší. Velmi často se stává, že přeskakují od jednoho tématu k druhému, jelikož chtějí sdělit co nejvíce informací najednou. Nápomocné může být informovat tyto rodiče na začátku společného rozhovoru o délce, po kterou s nimi jste schopni diskutovat. (Lindner, 2019)

Autorka Lážová doplňuje pro ni podstatnou skupinu rodičů, kteří se **neúčastní akcí v mateřské škole**. Účastnit se akcí není rodičovskou povinností, avšak z hlediska jejich dítěte by to povinnost být mohla. Učitel by se jim měl pokusit vysvětlit, jak důležité pro jejich dítě je situace, kdy se může pyšnit svým rodičem. V praxi se objevuje situace, kdy rodič na akci nedorazí a jejich dítě stráví desítky minut pláčem, v takové situaci je nutné rodiče s touto skutečností obeznámit a vzbudit v nich pocit zamyšlení. (Lážová, 2013)

Komunikace mezi rodičem a učitelem by měla fungovat v partnerském vztahu, avšak někdy nelze ani navázat ani udržet z důvodu pochybení, jak na straně rodičů, tak i na straně učitelů. Nemůžeme se řídit pouze určitou typologií lidí, ale taky vlastními intuicemi.



### 2.1.3 Specifika současné rodiny

Rodiny v České republice prodělaly za posledních několik desítek let mnoho změn. Období po 2. světové válce bylo ve znamení rození mnoha dětí a četného uzavírání sňatků. Pro většinu lidí byla rodina hlavní oblast svého vlastního rozvoje. (Kraus, 2008).

Současná rodina se ocitá v úplně odlišné situaci. Tradiční normy se nahrazují moderními. Zejména, aby lidé budovali svůj rodinný život, již není podmínka, aby byli sezdáni. (Kraus, 2008). Rodina v 21. století se vyznačuje demografickými, politickými i ekonomickými změnami, přičemž významnou je změna demografická, kdy je na světě nižší počet dětí a mladých lidí, zapříčiněné nízkou porodností v devadesátých letech. Hlavními znaky, kterými se dnešní rodina vyznačuje, je odkládání zakládání rodiny do pozdějšího věku, kde ale není podmínkou sňatek partnerů. Odkládání rodičovství se projevuje hlavně u vysokoškolsky vzdělaných lidí, kteří chtějí po studiích získat zkušenosti v profesní oblasti. Nicméně tento postoj není jediný, odsunutí rodičovství je také podmíněno zájmy, kariérou, společenským životem. (Šmelová et al., 2018).

V posledních pár desetiletích roste rozvodovost, a tím pádem se zvyšuje i počet neúplných rodin. Rodiny, které uzavírají několik manželských svazků, přináší dětem nestabilní prostředí a velmi časté změny. Vztahy s prarodiči také nejsou tak intenzivní, jako tomu bývalo v minulosti. Jejich interakce je v mnoha případech z různých důvodů velmi omezena. Rodiny žijí spíše v nukleárním prostředí, pouze manžele/partneři a děti, a ne společně s příbuzenstvem. Nutno podotknout, že hlavní změna nastala v posunutí odchodu do důchodu, což má za následek nemožnost prarodičů se věnovat svým vnoučatům v takovém rozmezí. Ovšem i prarodiče mají své zájmy a rádi využívají svůj volný čas k jiným činnostem, než je starost o děti. (Opravilová, 2016).

Dnešní svět se ocitá ve velmi dynamické době, která se vyznačuje rychlým životním tempem, v profesní oblasti jsou zvyšovány nároky, které znesnadňují partnerský život, expanze informačních technologií a médií a mnoho dalších faktorů. Podobu dnešní rodiny zapříčinilo mnoho skutečností. Úkolem každé rodiny je plnění funkcí vůči své rodině, některé z těchto funkcí byly přeneseny do rukou institucí, za což je rodina velmi často kritizována (Kraus, 2008). Budování rodinného života není podmíněno uzavřením legitimního manželského sňatku. Rodiny jsou velmi často zakládány bez uzavření manželství. Roste nestabilita rodiny, z důvodu vyššího počtu rozvodů. V rodinách obecně poklesl nárůst dětí, mezigeneračního bydlení, lidé upřednostňují býtí „single“. Mladí lidé nechtějí brzy opouštět své rodiče, a tím se prodlužuje doba žití rodičů a dětí pohromadě.

Kdysi se děti osamostatňovaly mnohem dříve a nebyly v takové míře závislé na svých rodičích. Jelikož je na lidi vyvíjen vysoký tlak v pracovní oblasti, nemají dostatek času, který by mohli trávit se svými dětmi a rodinou. S tímto souvisí dezintegrace rodiny, ubývá společných momentů a přibývá rodin, ve kterých se členové pouze potkávají a málo spolu komunikují. Tento fakt se projevuje i mezi generacemi, jelikož jak jsme zmínili, rodiny raději žijí spíše odděleně, komunikace s prarodiči či jinými příbuznými je tak spíše na dálku a návštěvy probíhají velmi zřídka. (Procházka, 2012)

Z uvedených informací vyplývá, že rodina prošla významnými změnami, které ovlivnily její fungování, ve smyslu posunu od tradičních hodnot k těm moderním. Změny spočívají v mezilidských vztazích a komunikaci v rámci rodiny, příčinou bývá časté odkládání mateřství a zvýšená náročnost profesního života rodičů. Veškeré zmíněné změny rodiny se reflektují do života v mateřské škole a je nutné se jim umět přizpůsobit.

## 2.2 Mateřská škola

Mateřská škola neboli zkráceně MŠ, se klasifikuje jako předškolní zařízení, které je určeno pro děti od 2 do 6 let, v případě dětí s odloženou školní docházkou až do 7 let. Zaměstnanci, starající se o děti, musí být dostatečně kvalifikovaní v oboru předškolní pedagogiky a jejich hlavním úkolem je zajištění vzdělávání a výchovy dětem. Toto zařízení nápadně ovlivňuje vývoj dítěte, který je nejintenzivnější především v jeho raném období. Usiluje o jeho tělesný, psychický i intelektuální rozvoj. Prostředí, ve kterém se dítě v MŠ pohybuje, by mělo působit přátelsky, být plné radosti, pohody, aby se v něm všichni zúčastnění cítili šťastně. (Kotová, 2021). Průcha ve svém díle *Pedagogický slovník vymezuje mateřskou školu jako „školské zařízení navazující na výchovu dětí v rodině a v součinnosti s ní zajišťuje všestrannou péči dětem zpravidla ve věku od 3 do 6 let.“* (Průcha et al., 2009, s. 148).

V roce 2004 vstoupil v platnost zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání neboli školský zákon, díky němuž se předškolní vzdělávání stává legislativní součástí vzdělávání v České republice. Uvedená právní norma zavedla první stupeň veřejného vzdělávání, které je podníceno potřebami a předpisy MŠMT (Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy). Zmíněné vzdělávání je především realizováno v institucích, do kterých spadají také mateřské školy. Mateřské školy prošly za mnoho let zásadním vývojem a změnami v přístupu jak k dětem, tak k rodičům. Před rokem 1990 se upřednostňovalo dosahování kolektivních cílů v daných třídách MŠ, děti se posuzovaly v rámci celku dle dosaženého věku, nikoliv jednotlivě. V rámci jedné školy se

zastávaly stejné jednotné metody práce. Nyní se dbá především na **individualitu** každého dítěte, jeho potřeby citové, socializační, tak vzdělávací. Školy se začaly více orientovat na spolupráci s rodinou a jsou otevřeny novým neboli alternativním prvkům, které mohou být zařazeny do provozu běžné mateřské školy. (Kořátková, 2014)

Podobně jako u rodin se změny týkají mateřských škol. Odklání se od kolektivního jednání, kdy všechny děti musely mít stejné znalosti ve stejný čas, k tomu individuálnímu. Velký důraz je kladen na spolupráci s rodinou a respektování potřeb každého dítěte. Dítě je komplexně podporováno a rozvíjeno již od prvotního vzdělávání.

### 2.2.1 Typy mateřských škol

V dnešní době existuje variace několika druhů předškolního vzdělávání, ze kterého si mohou rodiče vybrat tu, kterou považují pro své dítě jako nejvhodnější. Každý typ mateřské školy se vyznačuje různou koncepcí či programem. Tou nejvíce využívanou a nejnámější jsou **veřejné mateřské školy**, provozovány obcí. Veřejné mateřské školy se také vyznačují svým vlastním vzdělávacím programem, kterým se odlišuje škola od školy. Zmíněné programy by měly být veřejnosti přístupné například na webových stránkách, aby si je rodiče při výběru MŠ mohly dopředu prostudovat. Tato forma předškolního vzdělávání se řídí školským zákonem a jeho nařízeními. (Kořátková, 2014)

Další variantou jsou **mateřské školy soukromé**, které také musí následovat cíle a podmínky vzdělávání, mít sestavený vzdělávací plán a metody výuky. Daná mateřská škola má možnost se nechat zapsat do rejstříku mateřských škol MŠMT v daném případě se pro něj stává závazný Rámcový vzdělávací program a může být zkontrolována Českou školní inspekcí. Pokud v rejstříku zapsaná není, neplatí pro ni zmíněné podmínky, avšak jejich povinností je vypracovat program a metody práce s dětmi. Od roku 2005, kvůli vysokému počtu narozených dětí, zaznamenáváme velkou expanzi mateřských škol uvedeného typu. (Kořátková, 2014)

Nejméně známou možností jsou **mateřské školy církevní**. Jak již z názvu vyplývá, jejím zřizovatelem se stávají příslušné církve. I jejich povinností jsou vypracované vzdělávací programy přístupné rodičům. Většina jich je zařazena do rejstříku mateřských škol a děti jsou v rámci vzdělávání seznamovány s určitou vírou, tradicemi a se základy náboženské výchovy. (Kořátková, 2014)

Předškolní instituce, o kterých jsme výše psali, klasifikujeme jako běžné mateřské školy, na počátku 20. let ovšem prošlo školství reformou a začaly se objevovat alternativní směry škol.

Tyto vzdělávací instituce jsou taktéž jako u běžných škol provozovány buď obcemi nebo právníckými či fyzickými osobami. Jejich hlavní myšlenka vychází z konceptu práv dítěte a nahlížení na něj jako na individualitu s vlastními potřebami a silami. V následujících řádcích představíme ty nejznámější z nich, které ve své publikaci klasifikuje Průcha.

**Mateřská škola waldorfská** byla první, která se objevila ve vzdělávacím systému České republiky. Hlavními odlišnostmi uvedeného alternativního směru od toho běžného je nápodoba, dětem, které by se sami měly zajímat o danou aktivitu a zapojit se dle zájmu, nic nevysvětlujeme. Prostory školy bývají zvláště upraveny, nejsou žádoucí pravé úhly, ale půlkruhy, šestiúhelníky nebo lichoběžníky. Děti bývají seskupeny do věkově smíšených tříd.

Později se postupně začaly vyvíjet **mateřské školy M. Montessori**, které ctí záměr od nejjednoduššího ke složitějšímu. Tento koncept přináší dítěti svobodu, pomocí níž si na vše přijde postupně samo. Učitel je v této třídě jako pozorovatel a pouze dětem pomáhá v případě, že se pomoci dožaduje. Motto, kterým je řízena škola Montessori je „Pomoz mi, abych to dokázal sám“. Velmi originální jsou také didaktické pomůcky, vytvořené Mariou Montessori.

Kolem roku 2000 se u nás začaly rozvíjet **Daltonské mateřské školy**. Uvnitř těchto škol nalezneme centra aktivit, děti si volí úkoly, které chtějí, po jejich splnění připevní své jméno nebo značku na tabuli. Veškeré aktivity jsou připraveny tak, aby děti vedly k samostatnosti a odpovědnosti.

S rozvojem společnosti vznikají moderní alternativy, jakými jsou například **Začít spolu** (neboli Step by step) nebo **Zdravé mateřské školy**. V roce 2010 byla u nás založena první **lesní mateřská škola**, které bývají provozovány soukromými organizacemi. Jejich klíčovou myšlenkou je učení prožitkem. (Průcha a Koťátková, 2013)

Rodiče by neměli výběr mateřské školy příliš odkládat, ani ho podcenit, jelikož jejich dítě v této instituci stráví několik let, a tak musí být se svým rozhodnutím maximálně spokojeni. Mateřskou školu si nevybírají pouze podle místa bydliště, zájmových kroužků, ale také dle referencí ohledně pedagogických zaměstnanců a vedení školy.

### 2.2.2 Cíle předškolního vzdělávání

Definování cílů vždy reflektuje potřeby dané společnosti, její kulturu, politické a ekonomické uspořádání. Mateřská škola je specifická instituce, ve které vzdělávání neprobíhá ve vyučovacích blocích, nýbrž v rámci celého dne. Další netypický znak

představují heterogenní třídy (třídy věkově smíšené). V současné době vzdělávání směřuje k orientaci na dítě a k jeho rozvoji jako individualitě, z této skutečnosti vyplývají veškeré cíle PV (Syslová et al., 2019). Školský zákon vymezuje jasné obecné cíle předškolního vzdělávání. PV poskytuje podporu rozvoje osobnosti dítěte v předškolním věku, přispívá k jeho zdravému, rozumovému a tělesnému rozvoji, podporuje osvojování si základních pravidel chování, životních hodnot a mezilidských vztahů. Předškolní vzdělávání vnáší dítěti první předpoklady pro plynulé pokračování v dalším studiu. Zároveň se snaží vyrovnávat nerovnoměrnosti ve vývoji dítěte před nástupem do ZŠ a přináší dětem se speciálně-vzdělávacími potřebami speciálně-pedagogický dohled. (Česko, 2004)

Na školský zákon navazuje rámcový vzdělávací program, který dělí cíle předškolního vzdělávání do 4 kategorií, od obecných po oblastní. První skupinou jsou cíle **rámcové**, vyjadřující jednotné úmysly PV. Další kategorií tvoří **klíčové kompetence**, které vyznačují způsobilosti získané v průběhu vzdělávání. **Dílčí cíle**, které uvádějí již konkrétní cíle a **dílčí výstupy** obsahující dovednosti, postoje, hodnoty a kognitivní znalosti nabyté v průběhu vzdělávání. (RVP PV, 2021)

Obrázek 2 Hierarchie vzdělávacích cílů



Zdroj: (RVP PV, 2021 – vlastní zpracování)

Pod pojmem rámcové cíle si představme ty obecné, které nám určují základní směr a koncept předškolního vzdělávání, který klade důraz na rozvoj osobnosti a získávání klíčových dovedností. Rámcové cíle jsou detailně rozpracovány do dílčích cílů, které stanovují, na co se jako učitel zaměřit a co by u dítěte měl dále rozvinout (Šmelová et al., 2018). Dílčí cíle, jinak nazvané výukové cíle přímo odpovídají očekávaným výstupům, které zahrnují specifické poznatky ve smyslové, motorické, kognitivní, emocionální praktické či sociální oblasti. Respektive postupným dosahováním dílčích cílů směřují k úspěšným výsledkům samotného vzdělávání. Poskytují učiteli jasný směr, kterým by se měl řídit v jeho práci za účelem dosažení kýžených výsledků (Syslová et al., 2019). Očekávané výstupy následně směřují k rozvoji právě klíčových kompetencí (kompetence k učení, k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální, činnostní a občanské), a tím splnění obecných cílů

(Šmelová et al. 2018). Právě s těmito cíli předškolního vzdělávání souvisí také právě spolupráce s rodinnou, která pedagogům pomáhá k lepšímu individuálnímu pochopení jejich dítěte. Umožňuje propojit cíle mateřské školy s výchovou a vzděláváním, které probíhá v domácím prostředí.

### 3 KOMUNIKACE A SPOLUPRÁCE RODINY A MŠ

Učitelé jsou společně s rodiči považováni za velmi významné partnery, podílející se na vzdělávání a výchově dětí. Jak rodiče, tak učitelé podstatně ovlivňují vnímání dítěte, jeho respektování pravidel, přijímání autorit nebo míru spolupráce. Mateřská škola je pro dítě důležitým prostředím, ve kterém probíhají také jeho první sociální styky s cizími dětmi, lidmi (Šmelová et al., 2018). Vztah mezi rodiči a učiteli jejich dětí prošel v posledních letech několika proměnami. Na rozdíl od dřívějších let, kdy rodič byl ve školách brán jako cizí faktor, který se nijak nezačleňoval do jejich chodu, dnes se o rodinách rozmlouvá jako o partnerech a aktivních účastnících vzdělávací instituce (Šťastná, 2010). Důležitější než jen vztah mezi rodinou a školou je partnerský vztah, ke kterému vede dlouhá a nelehká cesta, vyžadující snahu z obou stran. Jestliže rodina s učiteli nabydou partnerského vztahu, je pro ně mnohem uspokojivější následná interakce. Dokonce z jejich harmonického vztahu těží pozitivní přínos také dítě samotné a prospívá k jeho psychickému zdraví a duševní pohodě (Kids Matter, 2015). Partnerský vztah matky nebo otce s mateřskou školou umožňuje dítěti vidět ony důležité lidi, jak společně bez problému fungují. Jestliže jsou děti svědci pozitivní komunikace mezi dospělými lidmi, začínají si uvědomovat důležitost budování zdravých vztahů. V případě, že dítě pozoruje svého rodiče při komunikaci s učiteli, provozními zaměstnanci nebo vedením školy, která je pozitivní, cítí se poté s danými lidmi bezpečněji, jelikož ví, že jsou jejich rodiči podporováni. Druhým příznivým faktorem dobré komunikace a spolupráce je také možnost budování komunity rodičů dané školy nebo třídy. Tato skutečnost jim umožňuje společně řešit problémy, vyměňovat si názory a informace. Společně s podporou učitelů rodiče snáze svěří své potomky do jejich rukou, jelikož se cítí pochopení a podporováni svým okolím. (Kids Matter, 2015)

Pro obě strany je rozhodující dojít ke společným postupům, které jsou ve shodě s cíli předškolního vzdělávání, za předpokladu ochoty komunikovat. Učitel by měl imponovat znalostmi efektivní komunikace a uměním správně vést rozhovor, který je základní komunikační prostředek. Rozhovor s rodiči se někdy jeví největším úskalím práce učitele v mateřské škole. Je nutno respektovat jejich individuální osobnost a připravenost na kooperaci s rodiči. Výsledkem těchto rozhovorů by mělo být zvolení metod, směřujících k další práci s dítětem. (Šmelová et al., 2018)

Mateřská škola je ojedinělým druhem školy, ve kterém k interakci rodičů a učitelů dochází denně, jak při ranním odevzdávání dětí, tak při jejich vyzvednutí. V daném případě není dostatečné pouze navazovat kontakty, ale také je dlouhodobě udržovat. (Strakatá, 2023)

Dle Čápa se mění aktivita rodičů směrem k mateřské škole, rodiče si stále více prosazují své názory a chtějí znát odpovědi na všechny své otázky ohledně dítěte. Jejich vysoká činnost přijímá učitele je vnímat jako kontrolu nad jejich prací. Zastává názor nastavení si pravidel komunikace mezi stranami. Učitelé by měli ocenit zájem rodiče o jeho dítě, proto by tito neměli být, proto odmítání z důvodu nedostatku času učitele. Učitel by také měl nastavit hranice, ve smyslu nikdy nesdělovat informace o jiných dětech ze třídy, také by se neměly řešit situace ze školy mimo školu (umět odmítnout rodiče, se kterým se střetne například při nakupování). (Čáp, 2014)

Konstatujeme, že rodič a učitel by měli mít otevřený vztah a sdílet mezi sebou důležité informace, ovlivňující růst a vývoj dítěte. Na druhou stranu musí existovat pravidla, které nastavují tomuto vztahu hranice.

Z výroční zprávy České školní inspekce za školní rok 2021/2022 vyplývá, že mateřské školy stále nemají pevně nastavené pravidelné individuální konzultace s rodinami dětí. Rodiny jsou málo informovány o vzdělávání dítěte, což může ovlivňovat jeho rozvoj. Spolupráce mezi nimi je tak omezena pouze na neformální akce školy jako například besídky, dílny s rodiči nebo akce na zahradě školy. V některých školách, ve kterých byla provedena hospitace, se spolupráce s rodiči nezdařila. Tento výsledek vznikl na základě stížnosti rodičů ohledně problémů v komunikaci s učiteli, ČŠI vyhodnotila 37,5 % z nich jako odůvodněných. V závěrech výroční zprávy je pak zmíněno, že většina pedagogů respektuje a otevřeně komunikuje jak s dětmi, tak s jejich rodiči. V doporučení je zmíněna potřeba zlepšení spolupráce s rodiči, která by měla být zaměřena na větší individualizaci. Škola by si měla ve svém školním vzdělávacím plánu stanovit jasné a vhodné formy komunikačních prostředků k informování rodičů. Měla by se také snažit je více zapojovat do procesu vzdělávání prostřednictvím domluvy se na společných postupech rozvoje dítěte (Zatloukal, 2022). Problematikou komunikace a spolupráce rodiny s mateřskou školou se ve svých literaturách zabývá nejen mnoho autorů, ale také MŠMT, věnují se jí odborné časopisy a vzdělávací webové portály.

### **3.1 Zásady komunikace mezi rodičem a učitelem**

Každý proces komunikace musí dodržovat určité zásady efektivní komunikace, mezi které patří upravený vzhled, stisk ruky, úsměv, vzdálenost, která by z obou zúčastněných neměla přesáhnout tzv. intimní zónu, s optimálním odstupem více než 1,2 metru. Velmi zásadní je postoj těla, vztyčená hlava, rovná ramena a záda. Čeho si na první pohled všimáme je oděni,



kteřé by mělo být přizpůsobeno situaci, ve které se nacházíme. Nesmíme zapomenout na výšku hlasu, který nesmí být nadmíru hlučný ani příliš tichý, měli bychom mluvit pomalu, srozumitelně a spisovně. V různých situacích musíme přizpůsobovat komunikaci, záleží také na člověku, se kterým diskutujeme. Jinou formu budeme využívat v případě interakce s dětmi, rodiči, ale také prarodiči. Vždy myslíme na to, že na území mateřské školy jsou učitelé v postavení hostitelů a rodiče jsou hosty. Učitelé by si měli zakládat na tom, aby se rodiče cítili dobře a byli srdečně vítáni. (Lázová, 2013)

Při rozhovorech s rodiči je důležité si uvědomit a vnímat se jako partneři, samozřejmě můžeme k některým lidem pociťovat nesympatie, což znesnadňuje přátelské vystupování. Profesionální vystupování lze získat učením, autorka Lindner (2019) vytyčila zásadní předpoklady pro partnerskou komunikaci:

- **Autenticita** neboli důvěryhodnost, v kontextu rozhovoru mezi rodičem a učitelem to znamená, že bychom se neměli přetvařovat. Měli bychom říkat pouze věci, jak je opravdu cítíme a jsou v souladu s naší osobností.
- **Kompetentnost**, odborníkem v tomto typu komunikace je vždy učitel a každý rodič by to měl akceptovat. Učitel by měl být na každý rozhovor vhodně připraven, rodič jakožto partner následně reaguje s respektem a uznáním, jelikož z pedagoga vycítí jeho odborné znalosti.
- **Zájem**, by měl vyjádřit jak učitel k rodiči, tak rodič k učiteli. Obě strany by měly vhodně reagovat na otázky, přání a podněty z druhé strany. Jestliže učitel prosazuje pouze své názory, je velmi pravděpodobné, že rodič bude rozzlobený a bude se cítit nepochopený. Vždy naslouchejme odpovědím, pouštějme protistranu ke slovu, tázejme se, zda jsme vše pochopili, rodič musí být vždy chápán jako odborník na své vlastní dítě. (Lindner, 2019)

Šťastná rozčlenila podmínky úspěšné komunikace zvlášť ze strany rodiče a učitele. **Učitel** by měl s rodiči diskutovat jako s partnery, budovat autentický vztah jak k dítěti, tak k rodiči, iniciovat pravidelné konzultace, poskytnout příležitost k vyjádření názoru, provádět analýzu zpětné vazby od rodičů, snažit se porozumět situaci v domácím prostředí, budovat vřelý vztah s dítětem, neprojevoval se nadřazeně, hledat u dítěte pozitivní perspektivy a vyhnout se jeho škatulkování. **Rodič**, by měl vždy vnímat učitele jako odborníka, nezasahovat do vzdělávacího procesu, nezlehčovat práci pedagoga před dítětem, mít v učiteli svého dítěte

důvěru, informovat je o změnách a faktech o rodinném prostředí a spolupracovat v řešení případných problémů v chování a zvládnání vzdělávacích předpokladů. (Šťastná, 2010)

MŠMT v metodické příručce Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030+ zmínili zásady úspěšné efektivní komunikace,

- Rodiče zajímají pouze jejich děti, nikoliv ostatní, z toho důvodu by učitel neměl jejich dítě srovnávat ani hodnotit v poměru s jinými.
- Učitel si musí stanovit obsah, cíl i metodu, jak s rodiči komunikovat.
- Milé a přátelské přivítání.
- V případě řešení již konkrétního problému existuje tzv. sendvičová technika, první jsou vyjádřeny pozitivní informace a až za nimi přicházejí skutečnosti které jsou důvodem problému, na závěr by vždy mělo přijít doporučení a závěr.
- Neslibovat, nevyhrožovat a neporušovat pravidla.
- Jestliže si nejsme jistí odpovědí či správností informací, vždy se domluvme na doplnění informací později.
- V případě nemožnosti řešení či shodě, přenecháme komunikaci na řediteli školy. (Strategie vzdělávací politiky do roku 2030+, 2020)

Doktorka Svobodová vytyčila stavební aspekty komunikace s rodiči, opírá se o zkratku PROSO – pravidla, odpovědnost, srozumitelnost a otevřenost.

- **Pravidla**, jsou elementárním pilířem každé efektivní komunikace a predikce konfliktů. Při sestavování pravidel se učitel drží cíle informovat rodiče o náležitostech souvisejících s připraveností dítěte a jeho schopnosti se rozvíjet. V pravidlech by se měly objevit informace typu, kde rodič nalezne kýžené informace, jaké komunikační prostředky se ve škole využívají (webové stránky, nástěnky...), kdy se má do jednotlivých informačních platforem podívat a jaké jsou jeho možnosti komunikace s učitelem nebo vedením školy.
- **Respekt**, je klíčovým prvkem efektivní komunikace s kýmkoliv, v prostředí školy se jeho potřeba znásobuje. Respekt by měl být oboustranný, tedy jak ze strany mateřské školy, tak také rodičů.
- **Odpovědnost**, v rámci mateřské školy jsou za většinu věcí odpovědni právě učitelé dané třídy. Jejich povinností je nastavit, jak se bude spolupráce a komunikace ubírat

a vyvíjet, odpovědní za nastavování pravidel při komunikaci. Učitel musí být kompetentní vybrat způsob komunikace vyhovující většině, protože nelze vyhovět každému.

- **Srozumitelnost** neboli pochopení, v tomto případě je nutné vybrat vhodný jazyk, přizpůsobený komunikantovi. Neměl by se využívat termín „průběžně sledujte webové stránky“, rodič by měl být naopak informován, kdy přesně je sledovat.
- **Otevřenost**, učitel ani vedení školy by neměl(o) rodiče odmítnout a neposkytnout mu možnost k diskusi. Také by v rámci komunikace neměli předstírat vědomosti, kterými nedisponují a raději uznat svou neznalost a případné znalosti doplnit. (Svobodová, 2020)

Učitelé by se v komunikaci s rodičem měli vyhýbat různým situacím, které jsou v praxi často opomíjeny. Neměli by zlehčovat problémy, se kterými se jim svěří samotné dítě nebo dítě prostřednictvím rodiče. neměli by přehnaně kritizovat či naopak bránit. Také by se měli by hodnocení rodičů a jejich výchovným stylům, a spíše se zaměřit na důsledek dané výchovy na dítě. Učitelé často opomíjí informovat rodiče také o jejich silných stránkách, a to především u problémových dětí, v případě neustálé kritiky zase ztrácí u rodičů důvěru a pochopení. (Čáp, 2014)

Čapek nastínil několik chyb, kterých se učitelé v průběhu komunikace s rodiči dopouštějí. Uvádí, že by se měli zamyslet nad kvalitou komunikace a vyvarovat se těmto nedostatkům.

- Rodiče i učitelé mají svou vlastní zkušenost či představu o školách. Rodič si většinou vybaví sebe, když docházel do vzdělávací instituce a vnímá ji stále stejně. Učitel má své názory na školu a aktuální srovnání ze zaměstnání a předpokládá, že rodič zastává stejné ideje.
- Učitelé by si měli uvědomit, že rodiče nerozumí odborné terminologii z jejich oboru pedagogiky či psychologie. Je nutné komunikaci přizpůsobit okolí s kterým komunikujeme.
- Dalším případem, který může v komunikaci ve školním prostředí nastat je zkreslení situace. Učitel při rozhovoru s rodičem poskytuje informace nejen o dítěti, ale také zdůrazňuje vlastní pracovní úsilí. V důsledku se snaží převést zodpovědnost na rodiče a děti, přičemž se snaží odvrátit pozornost od vlastních nedostatků při výkonu své role. Někteří učitelé pak mohou mít tendence cítit se nadřazení vůči některým

rodičům, zejména pak v situaci, kdy si učitel uvědomuje sociální a ekonomické rozdíly mezi sebou a rodičem.

- V rámci školního prostředí dochází k situacím, kdy učitelé čelí omezenému času, který mají k dispozici pro různé vzdělávací aktivity. Tento nedostatek času se promítá nejen do organizace aktivit, ale také do interakce mezi učiteli a rodiči. Rodiče velmi často vyhledávají učitele s žádostí o řešení konkrétních situací. Může nastat nesoulad, kdy rodič upřednostňuje diskusi o určitém tématu, kterým může být například stravování, zatímco učitel má prioritu řešit jiný problém, třeba chování dítěte. Rodiče jsou tak odvedeni od původních záměrů, což může vést k jejich frustraci.
- V prostředí školy se mohou objevit běžné atribuční chyby, které ovlivní komunikaci rodiče a učitele. **Haló efekt**, se projevuje, když si učitel utvoří první dojem o rodiči, na základě prvotních znaků, jako je například oblékání. Tento dojem může ovlivnit jejich další rozhovory. **Stereotypizace**, učitelé mohou podlehnout stereotypům o určitých skupinách rodičů, například jiného etnického původu nebo sociálního statusu. **Předsudky**, učitelé si mezi sebou sdílejí minulé zkušenosti s určitými rodiči, což vede k předem stanoveným očekáváním a negativním predikcím. **Figura a pozadí** neboli faktory prostředí, jako je komunikace v hlučné šatně nebo kabinetu učitele. Učitelé preferují klidnější prostředí pro komunikaci, kdežto rodič se může cítit příjemněji právě v šatně nebo před třídou. (Čapek, 2013)

Učitelé by si měli uvědomovat chyby zmíněného typu a snažit se je minimalizovat. Zahrnovat reflexi svého myšlení, chování a aktivně naslouchat rodičům a jejich problémům. Tento přístup poté vede k efektivnějšímu a respektujícímu vztahu mezi školou a rodinou.

### 3.2 Faktory ovlivňující spolupráci školy a rodiny

Faktorů, které nevalně ovlivňují spolupráci rodiny a mateřské školy, je celá řada. Čapek uvádí následující.

- Rodiče nemají čas, jeho nedostatek jim nedovoluje se účastnit společenských akcí a rozvíjet partnerství.
- Riziko jedinečnosti, což znamená, že rodiče, kteří se aktivně zapojují do projektů mateřské školy a zajímají se o dobré vztahy s ní, mohou vzbudit u rodičů, kteří jsou

v těchto ohledech pasivnější, dojem, že jejich děti jsou vyzdvihovány. Tyto předpoklady je mohou odradit od dalších aktivit.

- Větší aktivita rodičů při začátcích docházky do mateřské školy, v případě postupu dítěte do vyšších tříd se podílení rodičů snižuje.
- Přetížení učitelé, kterým chybí časová dotace na komunikování s rodiči. V případě, že učitelé organizují a připravují akce školy, se může vytratit jejich vstřícný a milý přístup k rodičům.
- Učitelé nejsou odborně připraveni na komunikaci s rodiči. Studium na vysoké škole je připravuje především jak komunikovat s dětmi nikoliv rodinami.
- Stereotyp v názoru, že škola a rodina jsou dvě odlišné instituce, které spolu nespolupracují. Některým rodičům tyto představy vyhovují, jelikož na ně není vytvářen nátlak, aby se zúčastnili školních aktivit.
- V případě konfliktu mezi rodiči a učiteli přizve matka otce, jelikož má dojem, že vzbuzuje větší autoritu ve vztahu k ženě v roli učitelky mateřské školy. (Čapek, 2013)

Nedostatek času, stereotypy nebo nedostatečná odbornost učitele v komunikaci představují překážky pro efektivní komunikaci. Tyto faktory mohou snižovat úroveň zapojení rodičů do chodu mateřské školy, v tomto případě je nutná aktivní snaha školy o posílení jejich vzájemného partnerství.

### **3.3 Komunikace a spolupráce rodiny s mateřskou školou v zahraničí**

Vzdělávací systém je složitý jev, na který je nazíráno různou optikou. To, co se v jedné zemi uvádí jako něco nového, může být v jiné části světa zavedené již několik let. V této kapitole se proto dozvíme, jak se komunikace a spolupráce rodiny a mateřské školy vyvíjí a rozlišuje v některých konkrétně vybraných státech.

#### **3.3.1 SLOVINSKO**

Ve státě Slovinsko existuje takzvaný zákon o mateřských školách, který definuje práva a povinnosti rodičů a určuje spolupráci mezi rodiči a předškolní institucí. Mateřská škola má povinnost na začátku školního roku vymezit spolupráci rodiny s institucí v ročním plánu, který následně předkládá rodičům. Tři rodiče jsou zvoleni do Rady mateřské školy, kteří ji nadále reprezentují a komunikují jako zástupci svých oddělení. Rodič má nejen právo

dostávat informace o programech svého dítěte, ale také právo se aktivně podílet na výchovné práci. Spolupráce ve slovinských předškolních zařízeních je pojímána jako ústřední aspekt kvality daného vzdělávání, tento vztah zdůrazňuje důležitost rozdělení pravomocí a odpovědnosti, což je základem partnerského vztahu. Partnerstvím se rozumí společné úsilí rodičů a učitelů v oblasti výchovy a rozvoje dítěte. Předškolní instituce by měla respektovat kulturu, identitu, jazyk, odlišné názory, hodnoty, přesvědčení, tradice, a naopak rodiče musí brát v úvahu své limity zapojení se a neměli by zasahovat do profesního života pedagogů. Od rodičů je očekáván jejich zájem o diskusi nad politikou předškolního vzdělávání. Ve Slovinsku ctí názor, že zapojení rodičů do procesu vzdělávání je pro děti dobrým příkladem spolupráce mezi dospělými. Mnoho místních autorů se domnívá, že hlavním důvodem, proč se rodiče chtějí zapojit do dění v mateřské škole, je nadšení a touha jejich dětí navštěvovat jejich školu. Tento jev lze pojmenovat jako dynamický, kdy dobrá práce s dětmi vzbuzuje zájem rodičů (Berčnik a Devjak, 2017). Z toho vyplývá, že rodiče nejsou v procesu vzdělávání vnímáni jako zátěž, nýbrž jako spolu tvořitelé domácího prostředí v mateřských školách.

### 3.3.2 SPOJENÉ KRÁLOVSTVÍ

Ve Spojeném království vznikla tzv. „Early Years Foundation Stage“ neboli EYFS, rámec, který stanovuje standardy učení, rozvoj a péči o děti od narození do pěti let. Tento rámec také vymezuje komunikaci a spolupráci rodiny s mateřskou školou. Důvodem nástupu dítěte do mateřské školy bývá většinou nástup rodiče do pracovního procesu. V tomto momentě přebírá rodičovské kompetence instituce a pomáhá dítěti v navazování sociálních vztahů, přípravě do školy a ostatních okolnostech, spojených s jeho růstem. Komunikace je důležitá a primární z důvodu, že se rodiče zapojují do procesu učení, tato společná práce prospívá především dětem, které se posléze cítí v prostředí mateřské školy mnohem příjemněji. Zpětná vazba je taktéž důležitá jak ze strany rodiče, tak pedagoga, protože oba potřebují vědět, co se děje, když nejsou zrovna osobně přítomni, ze strany rodiče je pak tato potřeba informací mnohem výraznější. Otevřená komunikace napomáhá k většímu bezpečí a ochraně dítěte, které nemá ostych se svěřit se svým trápením. Nejdůležitějším bodem otevřené komunikace je klidná atmosféra, rodiče ani učitel necítí obavy si navzájem cokoli sdělit, mnohým rodičům může tato diskuse zmírnit emoce, které jsou spojeny s dlouhým odloučením od svého dítěte. Preferované formy komunikace ve Spojeném království jsou komunikační deníky, nástěnky, e-mailová konverzace, textové zprávy, Learning Journey, a také rodičovská fóra. Je důležité si uvědomit, že míra spolupráce záleží na různých

okolnostech. Otcové, rodiče žijící odděleně, pracovně vytížení rodiče, nebudou mít mnohdy zájem obětovat svůj zbývající čas mateřské škole. Velmi zajímavé jsou způsoby, jakými učitelé ve Spojeném království evidují partnerství s rodiči.

- **Denní diáře**, do kterých zapisují učitelé i rodiče jakékoliv informace o dítěti, o jeho pocitech, změnách, potřebách.
- **Domácí mazlíčci**, kteří jsou vychováváni na území mateřské školy a děti si je mohou vypůjčit domů přes noc nebo na víkend, většinou to bývají zvířata jako morčata nebo křečci.
- **Večery pro rodiče**, určené pro ty z nich, kteří potřebují více času ke konzultování o podstatných skutečnostech týkajících se jejich dětí.
- **Kávová dopoledne a poradenské workshopy**, které se konají dle časových možností rodičů a slouží jim k poznání prostředí a diskusi o podstatných záležitostech ve vývoji jejich dítěte. (GOV.UK, 2024)

Učitelé, ale také rodiče mají mnoho příležitostí k setkávání a vymýšlejí mnoho způsobů, jak společně diskutovat nad dětmi. Tato spolupráce usnadňuje učitelům jejich práci, jelikož jsou schopni pochopit dětské touhy a emoce. Pro rodiče je uklidňující představa, že dítě je v bezpečí, jelikož má důvěru v jejich učitele.

### 3.3.3 AUSTRÁLIE

V Austrálii jsou autoři přesvědčeni, že partnerství mezi školou a rodinou je jedna z nejlepších cest, jak podpořit dítě v jeho učení a rozvoji. Děti, jejichž rodiče se zapojují do školního prostředí, mají většinou lepší chování, cítí se důležitě, protože jejich rodiče projevují zájem o jejich život, vykazují lepší sociální vztahy, jelikož pozorují své rodiče, kteří vycházejí s učiteli a jinými autoritami a jsou celkově lépe emočně a psychicky rozpoloženy. Rodiče mohou také pociťovat jisté výhody, vyměňují si své postřehy ohledně silných stránek a zájmu dítěte s učiteli, zažívají menší stres z důvodu dobrých vztahů se zaměstnanci. Mateřská škola v Austrálii vydává prospekty nebo školní příručky ve kterých jsou zmíněny důležité informace ohledně otevírací doby, uniforem, školního řádu, aktivit atak dále. Před zahájením docházky učitelé pokládají rodičům otázky typu: Co očekávají od tohoto vzdělávání? Jak si přejí být kontaktováni ohledně dění v MŠ? Jaké informace jsou pro ně nejdůležitější? V jakých oblastech by chtěli být zainteresováni v dění MŠ? Zdali má rodina speciální okolnosti nebo podpůrné potřeby? Doporučením pro australské vzdělávací

instituce jsou týdenní aktuality, které mohou být získávány prostřednictvím aplikace, webových stránek nebo emailů. V těchto přehledech učitelé dávají rodičům přehled plánovaných akcí, žádost o pomoc rodičů v rámci třídy nebo aktuálně řešené problémy. (Raisingchildren, 2024)

Australian Institute of Family Studies provedla výzkum, ve kterém zpovídala 3380 rodičů, jejichž děti docházely do mateřské školy. Na otázku „Jak učitelé vnímají zapojení rodičů?“ odpovědělo 60 % rodičů, že se aktivně zapojují do dění ve škole, 35 % rodičů se nezapojuje tak často, avšak stále jsou aktivní. Rodičů, kteří se nezapojují vůbec, pak bylo necelých 5 %. Další zkoumanou otázkou bylo „Snaha učitelů zapojit rodiče“, kdy rodiče mohli vybírat z těchto možností: třídní schůzky, seznamovací akce před začátkem školního roku, pomoc ve třídě, informativní schůze, sociální aktivity pro rodiče a pravidelný časopis. Rodiče nejvíce inklinovali k účasti se třídních schůzek, celých 92 % z oslovených, 90 % rodičů se zúčastnilo akce určené k seznamování před začátkem školního roku a nejmenší ohlasy měly sociální aktivity pro rodiče, pouhých 47 %. Třetí otázka, která byla rodičům položena, zněla „Jak by měli být rodiče zapojeni do školních akcí?“ přičemž rodiče měli na výběr z 5 možných odpovědí – diskuse s ostatními rodiči ze třídy, návštěva třídy, zapojení se do akce, které se jejich dítě účastnilo, kontaktování učitele a dobrovolné pomáhání ve třídě dítěte. Rodičů, kteří vybrali alespoň tři možnosti zapojení, bylo 76 %. Z odpovědí rodičů vyplynulo, že tito ponejvíce (necelých 95 %) preferují konverzace mezi sebou samými, naopak nejmenší podíl odpovědí měla volba dobrovolnictví ve třídě dítěte (Berthelsen a Walker, 2008). Z provedeného výzkumu vyplývá poměrně vysoká zainteresovanost rodičů na vzdělávání svých dětí. Rodiče se dobrovolně zapojují do formálních setkání se svými učiteli a zajímají se o dění uvnitř mateřské školy.



## 4 PROSTŘEDKY KOMUNIKACE A SPOLUPRÁCE V MŠ

Oboustranná komunikace a společné projekty rodiče, učitele i děti sblíží. Zlepšují komunikaci a interakci s rodiči, posilují důvěru rodičů ve vztahu k MŠ, usnadňují průběžné sdílení relevantních informací a udržují zájem a motivaci rodičů k aktivní spolupráci. (Informatorium, 2022)

Existuje několik způsobů komunikace, přenosu informací a spolupráce mezi rodičem a učitelem. V současné době ke komunikaci není dostačující pouze ústní sdělení nebo informace na nástěnkách v šatnách školy, je velmi důležité posunout se také k využívání digitálních možností informování. Přínosné je zapojení rodičů do třídních či školních projektů, aktivit, výletů, čímž může rodič osobně nahlédnout do fungujícího kolektivu. (Hoštička, 2006)

Již při výběru mateřské školy rodiče zajímají kvality školy. Prvním kontaktem školy a rodiče bývají **Dny otevřených dveří**, které doprovázejí ukázky činností ze strany učitelů, seznamování se s vedením školy a pedagogickým sborem. (Čapek, 2013)

Lázová (2013) definovala nejčastější formy komunikace s rodiči využívané ve většině mateřských škol:

- **Třídní schůzky**, měly by být domluveny již na začátku školního roku, zkušený učitel zmapuje situaci v základních školách, aby eliminoval souběh schůzek ve stejný den, jestliže mají rodiče další děti docházející do ZŠ. Tradiční forma schůzek probíhá usazením rodičů a diskutováním nad situací ve třídě, konkrétními problémy a plánovanými akcemi a výlety. Můžeme je však pojmout také netradičně s výrobou letáčku jako pozvánky k třídním schůzkám, domluvení se na občerstvení. Snažíme se proměnit pouhý výklad učitele o dětech v hromadnou diskusi rodičů o tématech, které je zajímají, jejich názory, připomínky, zlepšení v rámci třídy.
- **Nástěnky a vývěsky**, jejichž funkcí je pouze informovat, bez jakékoliv možnosti zpětné vazby. Na nástěnkách obvykle nalezneme informace o probíhajících nebo nadcházejících aktivitách, odkazy na poučné články pro rodiče, dětské kresby nebo výrobky, na kterých daný den děti pracovaly.
- **E-mail a webové stránky**, řadí se mezi modernější metody komunikace. Jsou časově méně náročné a poskytují plošně informace všem rodičům. Velká nevýhoda tohoto prostředku je ztráta osobní komunikace, někteří rodiče po přečtení všech

detailních informací již nemají potřebu s učitelem udržovat osobní kontakt. (Lážová, 2013)

Hoštička ve svých metodických listech doplňuje dalšími formami jako,

- **Rozhovor**, při kterém učitelé rodiče přesně informují o dítěti, o jeho adaptaci, sebeobsluze, sociálních vztazích, požadavcích na dítě. Učitel zároveň musí dbát na to, aby rodiči zodpověděl všechny jeho nejasnosti a dotazy. Učitel motivuje rodiče, aby se o školu zajímal.
- **Mobilní telefon**, v rámci procesu vzdělávání je nutné, aby na sebe učitel a rodič měli telefonní kontakt. Velmi důležité je stanovení pravidel kdy a za jakých podmínek se mohou navzájem kontaktovat. Pomocí zpráv lze napsat omluvení absence dítěte daný den.
- **Webové stránky**, zde pouze doplňuje jejich důležitost je aktualizovat, jelikož několik týdnů nebo měsíců staré informace nejsou dobrou vizitkou školy. Grafika webových stránek by měla být poutavá, barevná, v souladu s koncepcí školy a především přehledná. Bývají prvním seznámením pro rodiče se školou. (Hoštička, 2006)

Nesmíme rovněž opomenout velmi oblíbenou mobilní aplikaci **WhatsApp**, která našla své místo také v komunikaci rodičů a učitelů. Tato aplikace umožňuje vytvářet skupiny až s 256 členy, jejím prostřednictvím si lidé posílají fotografie, obrázky nebo videa. Oblíbená se stává pro její rychlost a dostupnost. (WhatsApp, 2024)

V posledních letech se mateřské školy dostávají ve formách komunikace na úroveň základních škol. Vznikají a rozrůstají se online aplikace určené právě pro usnadnění komunikace mezi učitelem a rodičem. Jednou z nich je **Škola online**, moderní informační systém, jehož předností je rychlé a efektivní zkompletování školní agendy. Výhodou je její dostupnost dvacet čtyři hodin denně prostřednictvím připojení k internetu. Škola online nabízí v rámci komunikace funkce jako kontrola docházky dětí, jednoduché odhlašování dítěte, objednávání a odhlašování obědů k případě absence, vkládání fotografií dětí, a to nejdůležitější možnost posílání zpráv mezi třídními učiteli a rodiči nebo mezi ředitelem a rodiči. (Skolaonline, 2024). Druhá obdobná platforma vyvinutá společností Bakaláři software, se nazývá **Digiškolkka**, která není pouze webová aplikace určená pro agendu školy, ale především také mobilní aplikace pro rodiče. Její hlavní funkcí je komunikace mezi rodiči a mateřskou školou prostřednictvím zpráv. (Digiskolka, 2024)

Co se týká spolupráce, ta je jednou ze základních prvků kurikulárních reforem. Příkladem spolupráce rodičů v mateřské škole je třeba ta na **společných akcích**, které jsou velmi oblíbené nejen u dětí, ale také u rodičů. Rodiče se mohou zapojit do příprav celé akce, matky přispějí například občerstvením, tatínci svými technickými dovednostmi. V rámci celé akce probíhá sblížování komunity rodičů, rodičů s učiteli a také dětí. (Lážová, 2013)

Svobodová se rozepisuje o dobách, kdy rodiče byli omezeni pouze rodičovskými schůzkami, které se uskutečňovaly dvakrát ročně. V dnešní době školy hledají modernější způsoby, jak komunikovat s rodiči spíše neformální formou.

- **Společné tvoření**, znamená zábavné odpoledne s rodiči a dětmi. Vyrábění může být motivováno ročním obdobím, ve formě například „Dýňování, vánoční dílničky nebo Velikonoční jarmark“. Výrobky, které z celého tvoření vzniknou, si děti buď odnesou domů nebo mohou posloužit k výzdobě školky
- **Školní slavnosti**, pod tímto pojmem si představíme besídku, kterou děti nacvičují několik desítek dní, aby poté svými dovednostmi překvapily své rodiče. Mimo besídku zde řadíme akce spojené s nějakou tradicí, jako jsou lampionový průvod, pálení čarodějnic, zpívání koled, masopustní průvod a mnoho dalších. Důvodem těchto slavností je neformální setkání rodičů s dětmi a učiteli, při kterém si vyměňují informace.
- **Rada školy**, sice není povinností mateřské školy, bývá ovšem velmi prospěšná při zapojení rodičů do chodu celé instituce. Rodiče často disponují kontakty, které by mohly mít pro mateřskou školu prospěch, například při údržbě zahrady, výstavbě zahradních prvků, koupi nových pomůcek apod. Rodič může být také prostředník v komunikaci se zřizovatelem.
- **Společné výlety a cesty do přírody**, dobrým zapojením rodičů je vymýšlení školních výletů, protože mohou nejen přispět vlastními nápady, ale také se zapojit v rámci samostatného dne. Pomohou tím učitelům s organizací celého výletu a také dohledem nad skupinou dětí. (Svobodová et al., 2010)

Zmíněné formy komunikace a spolupráce můžeme dále obohatit i o ty netradiční, které mnoho mateřských škol nepraktikuje, ale zdají se jako zajímavé využití do budoucna. **Setkávání s rodiči před vstupem do MŠ**, které by se uskutečnilo v přípravném týdnu, rodič s učitelem by probrali specifika dítěte, seznámili se se zázemím třídy, do které bude dítě docházet a se svým učitelem. **Přítomnost rodičů v dopoledních blocích**, po předchozí

domluvě s učitelem. Rodiče by museli respektovat pravidla a program dané třídy a nesměli by zasahovat do připravených činností. V posledním bodě zmíníme vzdělávací semináře pro rodiče, které mohou být organizovány samotnou mateřskou školou nebo iniciovány ze strany rodičů. Dle zájmu rodičů a vzájemné shodě na společném tématu nebo řešeném problému by se do prostor školy přizval školící odborník. (Informatorium, 2022)

Všechny tyto zmíněné komunikační prostředky a typy spolupráce mohou mít za následek vyšší prestiž dané mateřské školy. Učitelé a vedení školy by se mělo snažit o co nejlepší zkušenost rodičů s jejich institucí. Tyto zkušenosti jsou utvářeny také právě vztahy mezi rodičem a učitelem. Celý proces je velmi zdlouhavý a náročný, v případě, že je úspěšný, těží z jeho výsledků jako rodič a dítě, tak i pedagog.

## **II. PRAKTICKÁ ČÁST**

## 5 METODOLOGIE VÝZKUMU

V praktické části bakalářské práce se zaměřujeme na realizaci výzkumného šetření, za účelem zjištění postojů rodičů v oblasti komunikace mezi nimi a mateřskou školou jejich dětí. Výzkum zjišťoval preferované komunikační formy mezi rodinou a mateřskou školou. Zmíněné výzkumné šetření jsme se záměrně rozhodli realizovat pomocí kvantitativního výzkumu, které bylo prováděno na území Moravskoslezského kraje v okrese Opava. Naší motivací ke zkoumání této problematiky v okrese Opava je načerpat nové poznatky, které se týkají komunikace a spolupráce s rodiči. Zajímá nás úhel pohledu rodičů, co očekávají a co je pro ně předností, právě v těchto oblastech z důvodu našeho profesního zaměření.

V bakalářské práci se zabýváme komunikací a spoluprací mateřské školy a rodiny a jejími preferovanými formami. V současné době se právě komunikace a spolupráce s rodinou stává hlavní stěžejní podmínkou v procesu vzdělávání dětí. Jejich partnerský vztah se ukazuje jako velmi efektivní a žádoucí jak pro rodiče, učitele, tak pro samotné děti. Předmětnou problematikou se zabývá mnoho autorů, jako např. Lážová, Lindner, Koťátková, Průcha, Čapek nebo Šmelová. V praxi se mnohdy setkáváme s různými komunikačními typy rodičů, se kterými učitelé musí umět komunikovat na profesionální úrovni, naopak máme také mnoho typů učitelů, se kterými rodiče mohou i nemusí být spokojeni. Naše teoretická část vychází z části právě od zmíněných autorů a připravuje nám koncept pro následující praktickou část.

Současné školství se odklání od názoru, že rodina a instituce jsou dvě odlišná prostředí, které spolu málo spolupracují. Rodina se toho času stává rovnocenným partnerem a má možnosti se podílet na chodu mateřské školy. Naším cílem tedy bylo zjistit formy spolupráce a preferované způsoby komunikace učitelů a rodičů v mateřské škole a, zda je komunikace ze strany učitelů dostačující. Originalitou tohoto výzkumu je zpětné zaslání interpretace výsledků ředitelům oslavených mateřských škol, kteří mohou se získanými daty dále pracovat.

## 6 DESIGN VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

Při realizaci kvantitativního výzkumu bakalářské práce se opíráme o odbornou literaturu autora, Miroslava Chrásky, *Metody pedagogického výzkumu 2016*. Celé šetření bylo realizováno formou dotazníků, který byl sestaven v návaznosti na výzkumný problém a otázky. Tento dotazník byl určen rodičům nebo zákonným zástupcům dětí předškolního věku a byl jim zprostředkován prostřednictvím ředitelů mateřských škol, kteří byli požádáni o jeho rozeslání rodičům dětí docházejících do jejich instituce. Celkem bylo o uvedenou součinnost požádáno 50 mateřských škol s tím, že některé spolupráci z různých důvodů odmítly. Celkově tak bylo sesbíráno celkem 121 dotazníků.

### 6.1 Výzkumný problém a výzkumné otázky

Výzkumným problémem bakalářské práce jsou preferované způsoby komunikace rodičů a učitelů mateřských škol. Do výzkumného šetření jsme zvolili následující výzkumné otázky:

- Jaké jsou preferované formy komunikace rodičů s mateřskou školou?
- Jakými okolnostmi může být ovlivněna spolupráce rodiny a mateřské školy?
- V jakých oblastech jsou rodiče dostatečně (a naopak nedostatečně) informováni v oblasti pro ně podstatných skutečností?
- Jaká je preferovaná forma participace rodičů na přípravě společných akcí v mateřské škole?

### 6.2 Cíle výzkumu

Cíle výzkumu vycházejí z výzkumných problémů, zvolili jsme si hlavní cíl a další dílčí cíle.

Hlavním cílem výzkumu je identifikování **preferovaných komunikačních kanálů rodičů s mateřskou školou**.

- Zjistit a identifikovat faktory ovlivňující ochotu rodičů spolupracovat s mateřskou školou.
- Zjistit preferovanou formu participace rodičů při organizování společných akcí
- Zjistit, zda je dostatečně saturována potřeba rodičů být informováni o podstatných skutečnostech týkajících se jejich dětí.

### 6.3 Výzkumný soubor

Do výzkumného souboru byli zařazeni rodiče nebo jiní zákonní zástupci dětí předškolního věku čili od tří do šesti let, docházející do mateřské školy, které jsme vybírali na základě záměrného výběru prostřednictvím databáze České školní inspekce, ve které nalezneme mateřské školy dle našich preferencí. Systém je přístupný široké veřejnosti a poskytuje nám identifikační údaje jako adresu, kontakt a jméno ředitele každé školy. Vyhledávání bylo zúženo na Moravskoslezský kraj a okres Opavu. Celkem bylo osloveno 50 mateřských škol, dotazník byl dohromady vyplněn 121 respondenty. Některé mateřské školy odmítly rozeslání dotazníků z různých osobních důvodů, další se nevyjádřily vůbec.

### 6.4 Technika sběru dat

Pro získání dat byla použita kvantitativní metoda prostřednictvím dotazníkového šetření, které se řídilo vyhodnocením názorů a zkušeností rodičů v oblasti komunikace mezi nimi a učiteli jejich dětí. Dotazník byl zcela anonymní a korespondoval se stanovenými výzkumnými otázkami. Pro rychlý sběr dat a pohodlí respondentů byl dotazník převeden do online podoby a byl realizován prostřednictvím Google Forms. Dotazník obsahoval celkem 22 na sebe navazujících otázek, které nebylo možné přeskočit, pouze jedna (poslední) z nich byla dobrovolná. Použitá forma byla snazší pro rozeslání mezi rodiče daných mateřských škol. Uvedený dotazník byl ředitelům mateřských škol rozdistribuován prostřednictvím e – mailové adresy, následně po jeho odsouhlasení byl dále rodičům poskytnut prostřednictvím e-mailu nebo skupiny na sociální síti WhatsApp. Úvod dotazníku byl věnován tomu, čeho se prováděný výzkum týká a pro jaké účely bude sloužit. Do dotazníkového šetření se zapojilo 121 respondentů, z toho 105 žen a 15 mužů.

Za silnou stránku výzkumu, realizovaného na internetu může být označena jeho časová nenáročnost, dále možnost sledování průběžných výsledků a jeho rychlé šíření. Naopak slabou stránku vidíme v tom, že nelze jednoznačně zjistit návratnost dotazníků, to znamená, kolik respondentů a z jaké mateřské školy se zapojilo. Sběr dat probíhal v období leden až únor 2024 a byl vyhodnocen prostřednictvím programu Excel.



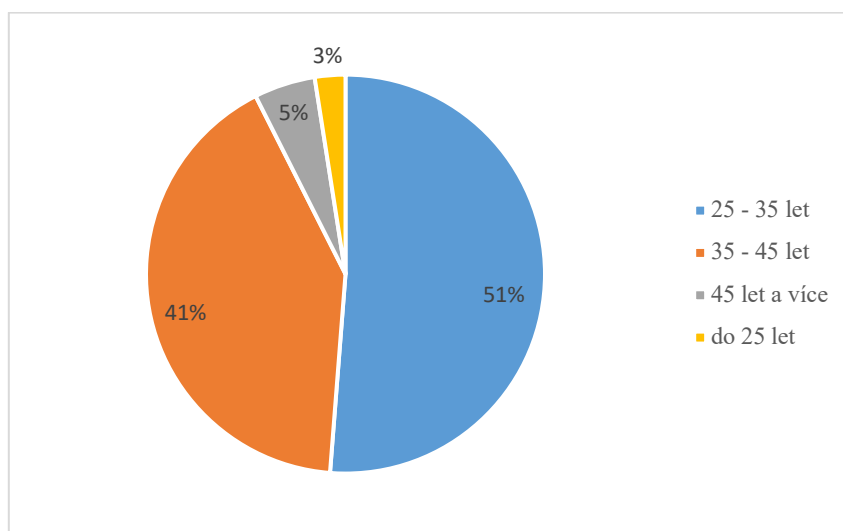
## 7 ANALÝZA DAT

V následující kapitole se budeme věnovat interpretaci dat z dotazníkového šetření. Dotazník, nazývaný Komunikace a spolupráce rodiny s mateřskou školou, byl vytvořen v online prostředí Google Forms. Data byla sbírána v období od 11. ledna do 17. února 2024.

Dotazníky se zaměřily na postoje rodičů v rámci komunikace a spolupráce mezi nimi a mateřskou školou jejich dětí. Otázek bylo celkem 22, z čehož 5 otázek bylo otevřených, aby rodiče mohli vyjádřit svou myšlenku a 17 bylo uzavřených s možnostmi odpovědí. Pro dobrou názornost a přehlednost budou data analyzována prostřednictvím grafů a tabulek, otevřené otázky na základě nejčastějších reakcí respondentů.

První tři otázky byly věnovány představení respondenta, ve smyslu jeho pohlaví, věku a dosaženého vzdělání. Další položky dotazníku, se zaměřují na zkušenosti s mateřskou školou, do které docházejí jejich děti. Součástí jsou také otázky k pořádání akcí, podílení se rodičů na nich, spokojenost s množstvím informací. Na závěr se rodiče mohli vyjádřit, jak si oni sami představují ideální komunikaci mezi nimi a učiteli jejich dětí. Výzkumu se zúčastnilo konkrétně 105 žen a 16 mužů.

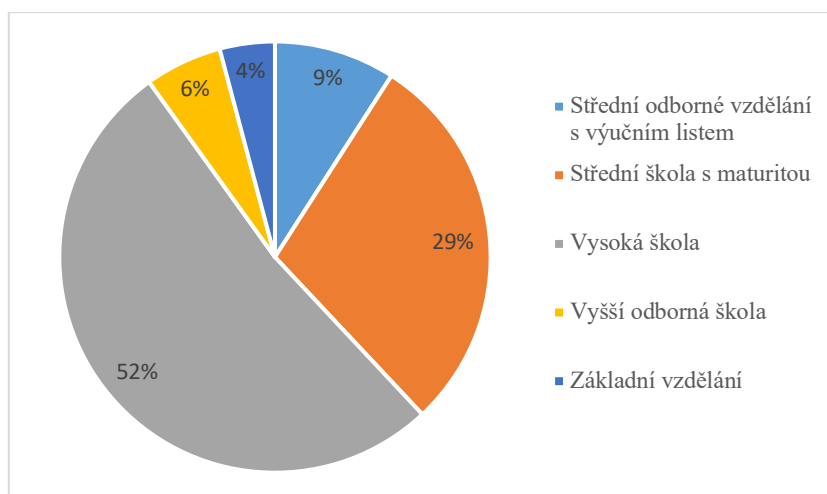
### Otázka č. 2 Věková struktura výzkumného souboru



Graf 1 Věk respondentů (Zdroj: vlastní zpracování, 2024)

Z grafu vyplývá, že ze skupiny celkem 121 dotazovaných představuje nejvýraznější segment věkové kategorie mezi **25 a 35 lety**, přičemž tato populace tvoří 51 % respondentů. Další významnou věkovou skupinou byli jednotlivci ve věku **35 až 45 let**, kteří činili 41 % dotazovaných. Nižší podíl pak pochází od zbývajících dvou věkových skupin, kdy 5 % respondentů se nacházelo ve věku **45 let a více** a pouze 3 % respondentů bylo **do 25 let**.

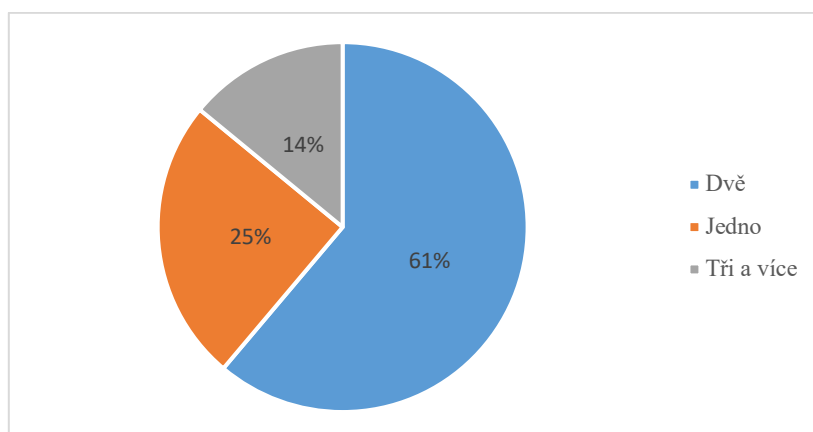
### Otázka č. 3 Distribuce vzdělání respondentů



Graf 2 Dosažené vzdělání respondentů (Zdroj: vlastní zpracování, 2024)

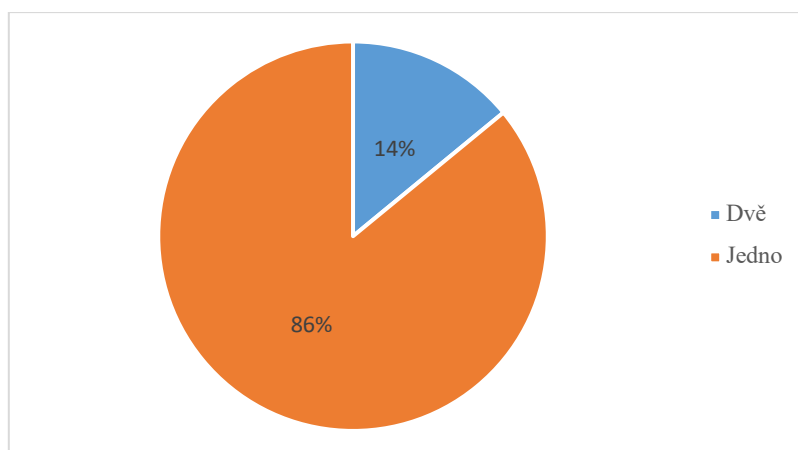
Další rodičům položená otázka se týkala jejich vzdělání, přičemž nejvyšší podíl tvoří rodiče s **vysokoškolským vzděláním**, a to plných 52 %. Následuje skupina rodičů se **střední školou s maturitou**, 29 %. Výrazně menší zastoupení vykazují rodiče s absolvovaným **středním odborným učilištěm s výučním listem**, a to 9 %. Nejmenší část respondentů uvádí rodiče s **vyšším odborným vzděláním**, 6 % a rodiče se **základním vzděláním** pouze 4 %.

### Otázka č. 4 Počet dětí výzkumného souboru



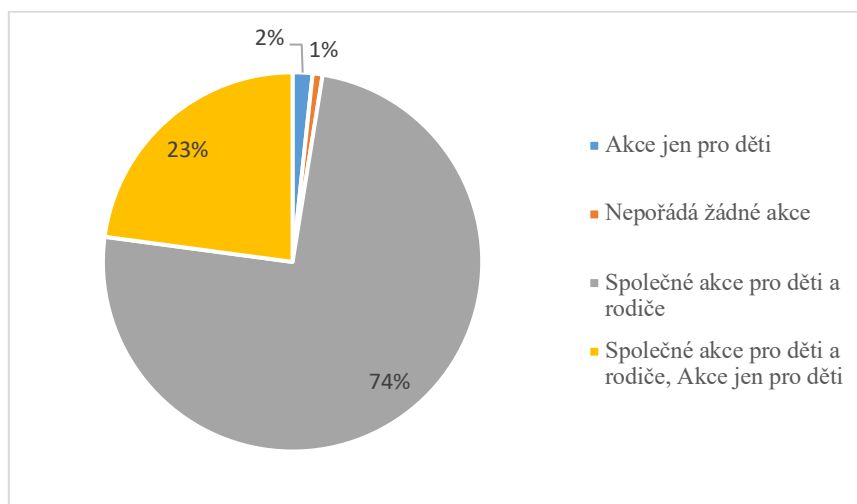
Graf 3 Počet dětí respondentů (Zdroj: vlastní zpracování, 2024)

Čtvrtým bodem zkoumání byla otázka týkající se počtu potomků v rodině dotazovaných jedinců. Více než 61 % respondentů uvedlo, že se jejich rodina skládá ze **dvou dětí**. Dále čtvrtina, tedy 25 % z celkového vzorku uvedla, že jejich rodiny disponují pouze **jedním potomkem**. 14 % respondentů potvrdilo, že se starají o **tři a více dětí**.

**Otázka č. 5 Podíl dětí navštěvujících mateřskou školu**

Graf 4 Počet dětí respondenta navštěvující MŠ (Zdroj: vlastní zpracování, 2024)

V této následující otázce jsme se zaměřili na počet dětí, které navštěvují mateřskou školu. Významná většina respondentů, konkrétně 86 %, identifikovala, že v jejich rodině navštěvuje mateřskou školu **jedno dítě**. Nižší zastoupení vykazovaly rodiny, jejichž **dvě děti** dochází do mateřské školy, 14 %.

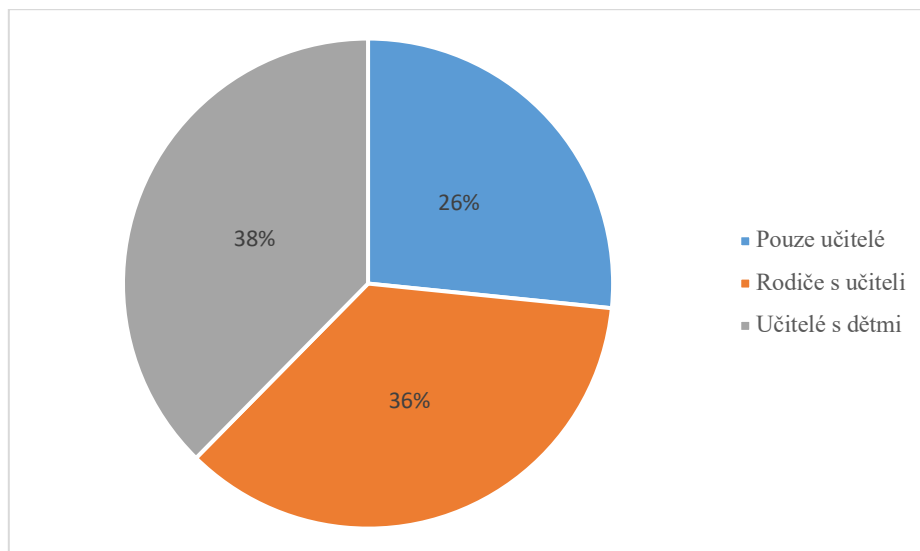
**Otázka č. 6 Účastníci akcí organizovaných mateřskou školou**

Graf 5 Společné akce v MŠ (Zdroj: vlastní zpracování, 2024)

Tato otázka měla za úkol zjistit, pro koho jsou určeny akce pořádané mateřskou školou. Rodiče měli na výběr ze čtyř odpovědí „Akce jen pro děti, Společné akce pro děti a rodiče, Nepořádá žádné akce a Jiné“. Respondenti měli možnost označit více odpovědí, z důvodů, kdy škola pořádá akce jak pouze pro děti, tak také společné pro děti s rodiči. Možnost kdy mateřská škola, pořádá akce **pouze pro děti**, označili 2 % rodičů. Společné akce **pro rodiče**

a **děti** označilo 74 % rodičů a odpověď, že **nepořádá žádné akce**, označilo 1 % rodičů. Rodičů, kteří zvolili dvě odpovědi – akce jen pro děti a společné akce pro děti a rodiče bylo 23 %. Jedna odpověď byla vložena do možnosti jiná, a to konkrétně ta, že jejich mateřská škola pořádá akce pouze pro děti, někdy i pro rodiče, avšak ocenili by více dětských představení či besídek, určených rodičům.

#### Otázka č. 7 Participanti na společných akcích v mateřské škole



Graf 6 Podílení se na akcích v MŠ (Zdroj: vlastní zpracování, 2024)

Sedmá otázka se věnovala tématu, kdo se podílí na přípravě akcí v jejich mateřské škole. Na výběr měli rodiče ze čtyř odpovědí - „pouze učitelé, rodiče s učiteli, učitelé s dětmi a varianta jiné“. Akce školy, na jejichž přípravě se podílí **pouze učitelé**, vybralo 26 % rodičů. 36 % mateřských škol organizuje své akce **společně s rodiči** a 38 % ve **spolupráci s dětmi**. Necelé 1 % rodičů odpovědělo vlastní odpovědí „Nevím“ a 4,1 % vlastní odpovědí, „Učitel, rodiče i děti“.

#### Otázka č. 8 Spolupráce rodičů při přípravě akcí v mateřské škole

Tato otázka navazovala na otázku předchozí. V případě, že respondenti označili odpověď, že se na přípravách podílí rodiče s učiteli, jim byla následně položena tato otázka. Vyjádřilo se dohromady 44 respondentů, nejčastějšími odpověďmi bylo pořádání občerstvení, chystání odměn, organizační záležitosti, sponzorské dary nebo poskytnutí financí, výzdoba školy a výroba pomůcek či kostýmů nebo odpověď, že se na přípravě nepodílejí.

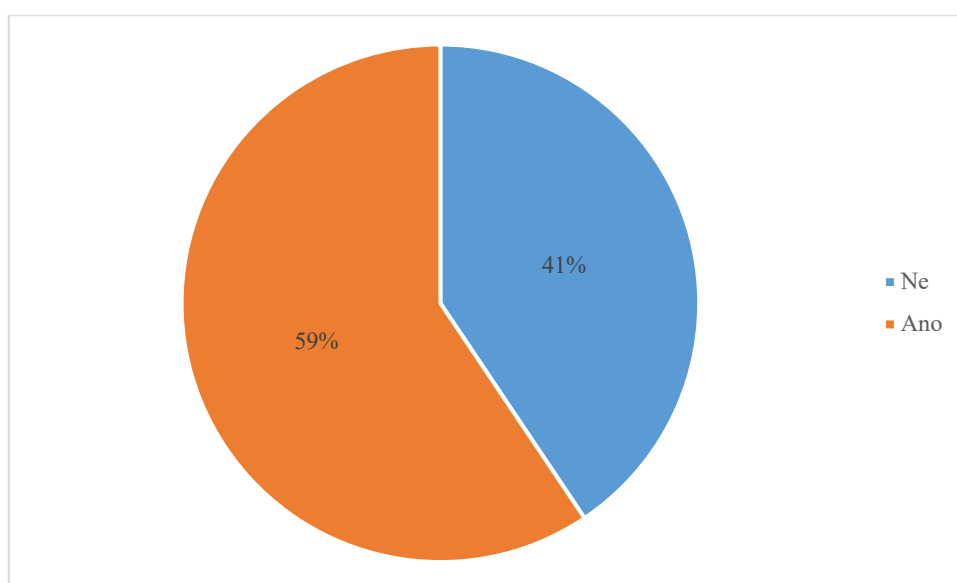
Tabulka 1 Participace rodičů na školních akcích

Odpovědi respondentů	Počet odpovědí
Občerstvení	66 %
Organizace	4,5 %
Sponzorské dary, finanční pomoc	11,3 %
Výzdoba, výroba pomůcek	27,3 %
Nepodílí se	9,1 %
Příprava odměn	4,5 %

(Zdroj: vlastní zpracování, 2024)

Ze získaných dat vyplývá, že největší podíl rodičů se podílí na přípravě akcí formou **občerstvení**, tutéž odpověď zvolilo 66 % respondentů. Druhou nejčastěji opakovanou odpovědí byla pomoc s **výzdobou nebo výrobou pomůcek či kostýmů** k vystoupení, celkově 27,3 % odpovědí. 11,3 % respondentů pomáhá škole s přípravou akcí **finančně nebo poskytnutím sponzorských darů**. Pouze 9,1 % rodiče napsalo, že se **nepodílí vůbec** a 4,5 % odpovědí bylo zaměřeno na **organizace při přípravě a chystání odměn**.

#### Otázka č. 9 Zájem o účast rodičů ve školních aktivitách, v případě dosavadní nemožnosti se účastnit



Graf 7 Zájem respondentů podílet se na školních akcích (Zdroj: vlastní zpracování, 2024)

Tato otázka byla zaměřena na situaci, kdy se rodiče nemají možnost podílet na školních akcích, v této situaci nás zajímalo, zda by se podílet chtěli, či nechtěli. Dotázaní rodiče měli na výběr tři možné odpovědi, konkrétně „ano, ne a jiná odpověď“, z přiloženého grafu vyplývá, že z celkového počtu rodičů, kteří se nemohou účastnit příprav, by se 59 % respondentů **podílet chtělo** a 41 % by se **podílet nechtělo**, rozdíl tedy není nikterak výrazný. Několik odpovědí se objevilo i v třetí možnosti výběru, „Jiné“. 18 % rodičů odpovědělo, že se mají možnost podílet na přípravách. Jedna odpověď se vymykala všem ostatním, jedna maminka odpověděla, že je sama učitelkou v mateřské škole čili se na akcích podílí jako učitel, ale jako rodič by se příprav účastnit nechtěla.

#### Otázka č. 10 Preferované způsoby participace rodičů na přípravách školních akcí

Tato otázka byla zaměřena na rodiče, kteří by se chtěli podílet na přípravě akcí v mateřských školách, a to v tom smyslu, jak by se konkrétně chtěli zapojit do organizace.

Tabulka 2 Ochota rodičů podílet se na školních akcích

Odpovědi respondentů	Počet respondentů
Pomoc s přípravou	40,5 %
Poskytnutí financí	9,5 %
Zařízení občerstvení	28,7 %
Výzdoba, materiál, rekvizity	26,2 %
Sdílení nových nápadů na další akce	7,1 %

(Zdroj: vlastní zpracování, 2024)

Uvedená otázka byla položena 42 rodičům, jejich odpovědi se povětšinou shodovaly, přičemž nejčastěji, konkrétně 40,5 % z nich uvedlo, že by se chtěli podílet na pomoci s **celkovou přípravou** akce či projektů pořádaných školou. Velký zájem projevili rodiče také o přípravu **občerstvení**, kterou by si vybralo 28,7 % rodičů. **Chystání výzdoby, rekvizit** a poskytnutí **materiálu** uvedlo 26,2 % respondentů, 7,1 % rodičů by ocenilo, kdyby mohli **sdílet své nápady** na další akce v mateřské škole a 9,5 % by chtělo pomoci **finančně**. Dvě odpovědi byly odlišně od ostatních, jeden rodič by rád nacvičoval s dětmi vystoupení určené pro ostatní rodiče nebo prarodiče. Druhý rodič by chtěl dětem číst před spaním pohádky.

**Otázka č. 11 Důvod neúčasti na hromadných akcích v mateřské**

V případě, že na otázku číslo 9, byla odpověď respondenta „NE“, byla navazující otázkou právě tato s číslem 11. Celkem odpovědělo 33 respondentů, odpovědi se více méně shodovaly.

Tabulka 3 Důvod neúčasti na školních akcích

Odpovědi respondentů	Počet respondentů
Nedostatek času	54,5 %
Časově náročná práce	15,2 %
Nebaví nás to/nechceme	12,1 %
Z důvodu péče o druhé dítě	6,1 %

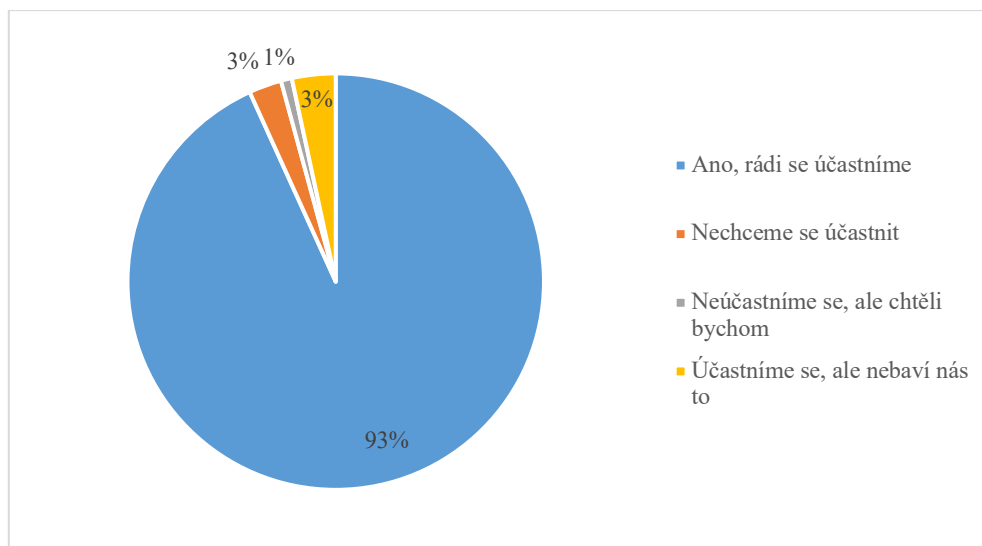
(Zdroj: vlastní zpracování, 2024)

Z tabulky vyplývá, že největší překážkou v zapojení se do přípravy či pomoci se školními aktivitami, je **absence volného času**, celkově tuto možnost zaznamenalo 54,5 % respondentů. Také **časově náročná práce** omezuje rodiče v podílení se na akcích pořádané školou, celkově 15,2 %. 12,1 % rodičů napsalo, že je tyto akce **nebaví** nebo se **podílet nechtějí**. Možnost **péče o druhé dítě** vybralo 6,1 %. Dvě odpovědi se nijak neshodovaly a byly nezařaditelné, z toho důvodu jsou pouze vypsány, jelikož jejich znění může být zajímavé.

„Není to moje práce, platím je, aby to dělali“

„Není to tak, že bych vyloženě nechtěla. Podílení se na školních aktivitách může být fajn, může být obohacující pro všechny zúčastněné. Mně osobně brání psychické vyčerpání a přetíženost. Domnívám se, že pomoc při školních aktivitách by měla vycházet z časových, fyzických a psychických, popř. finančních možností rodičů a být zcela dobrovolná.“

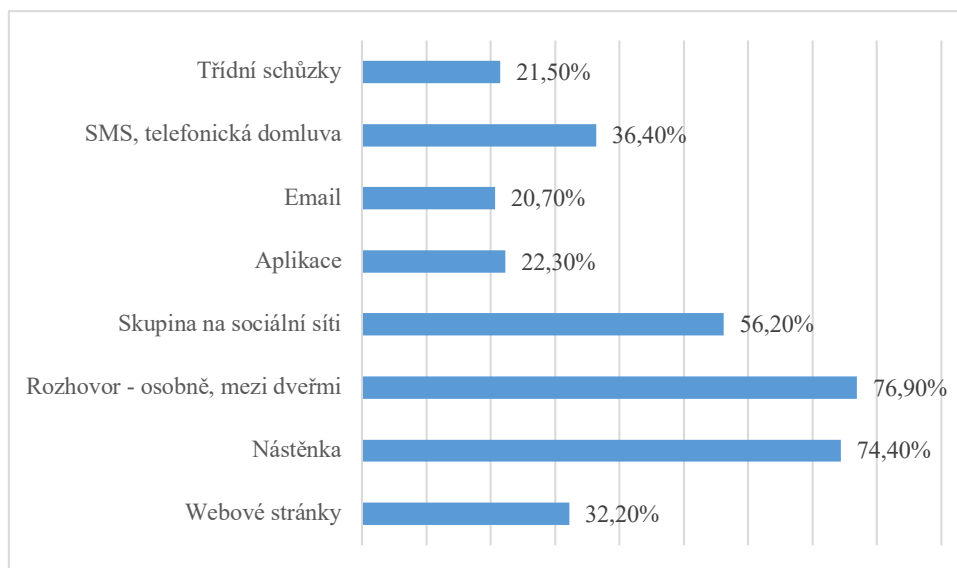
### Otázka č. 12 Účast rodičů s dětmi na společných akcích pořádané mateřskou školou



Graf 8 Podíl účasti na školních akcích (Zdroj: vlastní zpracování, 2024)

Následující otázka se zaměřila na účast rodičů na akcích, připravených mateřskou školou. Značně převažující odpověď vyjadřovala pozitivní postoj rodičů k aktivní účasti. Konkrétně 93 % respondentů jednoznačně deklarovalo svou **ochotu účastnit** se těchto akcí odpovědí „Ano, rádi se účastníme“. 3 % respondentů uvedlo, že se **nechtějí účastnit**, či že se účastní, ale není to pro ně zábavné. Pouze 1 % rodičů vyjádřilo zájem o účast, ale momentálně se akcí **neúčastní**.

### Otázka č. 13 Formy komunikace využívané v mateřské škole

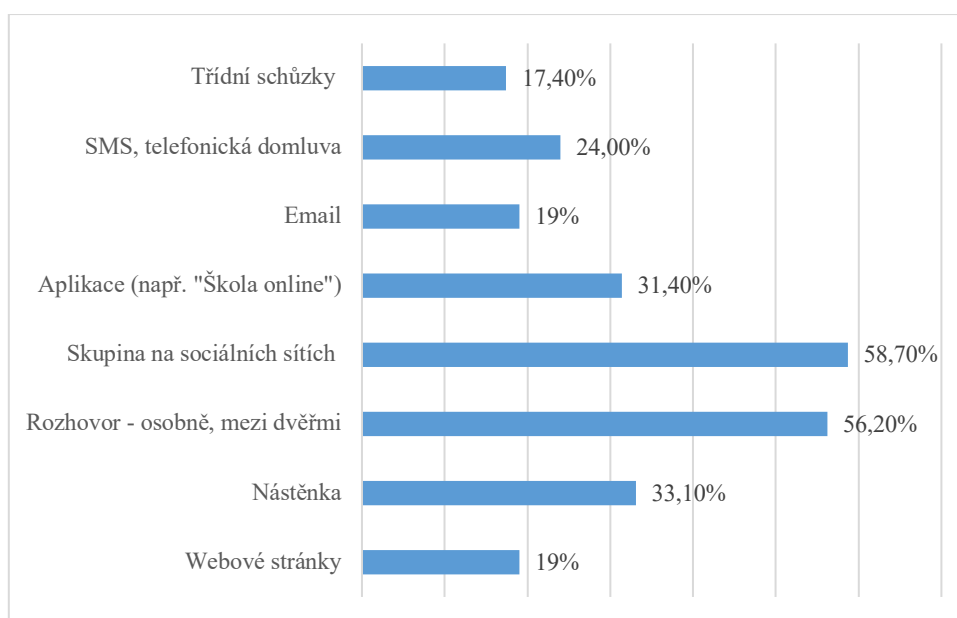


Graf 9 Využívaná forma předávání informací v MŠ (Zdroj: vlastní zpracování, 2024)



Tato položka se věnovala formám komunikace, které rodiče využívají při interakci s mateřskou školou. Z odpovědí vyplynulo, že celých 76,9 % respondentů ponejvíce preferuje rozhovor, uskutečňovaný **osobně mezi dveřmi**. Nepatrný pokles odpovědí byl zaznamenán u možnosti komunikace prostřednictvím **nástěnky**, ze které získává informace 74,4 % rodičů. Pomocí **skupiny na sociálních sítích** komunikuje ve svých mateřských školách 56,2 % rodičů. **SMS nebo telefonickou domluvu** preferuje 36,4 % mateřských škol. Následuje podávání informací prostřednictvím **webových stránek**, uvedenou možnost vybralo 32,2 % respondentů. Již menší procento dotazovaných si jako komunikační prostředek zvolilo **aplikace**, 22,3 %, dále **e-mail** 20,7 % a **třídní schůzky**, 21,5 %.

#### Otázka č. 14 Preferované metody komunikace v mateřské škole

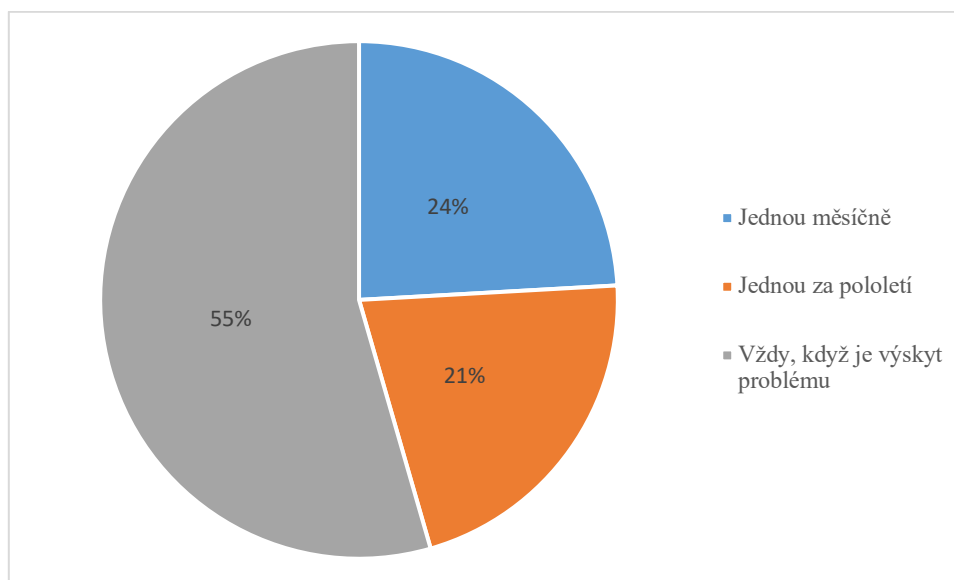


Graf 10 Preferovaná forma předávání informací v MŠ (Zdroj: vlastní zpracování, 2024)

Na rozdíl od předchozí otázky měla tato za úkol zjistit preferovanou platformu komunikace mezi rodinou a mateřskou školou. Na prvním místě se zařadila odpověď komunikace **prostřednictvím sociálních sítí**, tuto možnost vybralo celkem 58,7 % respondentů, o něco méně dostala odpověď **rozhovor mezi dveřmi**, konkrétně 56,2 %. Volbu **nástěnky** označilo 33,1 % oslovených rodičů a formou **aplikace** 31,4 %. 24 % respondentů by preferovalo kontakt prostřednictvím **SMS nebo telefonické domluvy**. Rovných 19 % rodičů by upřednostňovalo interakci s mateřskou školou formou **e-mailu nebo webových stránek**. Z nabízených možností byl procentuálně nejmenší zájem dotazovaných o získávání informací v rámci **třídních schůzek**, uvedenou možnost zvolilo necelých 18 % rodičů.

**Otázka č. 15 Hlavní překážky dle respondentů v komunikaci s mateřskou školou**

Otázka číslo 15 byla respondentům položena za účelem zjištění, jaké překážky pociťují rodiče v komunikaci s mateřskou školou. Z dostupných odpovědí lze určit, že podle 55 % oslovených rodičů panuje shoda v tom, že jejich **komunikace probíhá bez problému** a neuvědomují si žádnou překážku. Další velmi častou odpovědí, zvolilo více než 15 % dotazovaných, byl problém s **nedostatkem času** ať ze strany učitele, tak rodiče který buď pramení z pracovního vytížení rodiče nebo absence potřebného času učitele, jelikož se tento nemůže vzdálit ze třídy plné dětí na delší chvíli. 12 % rodičů nalézá největší překážku v **učitelích**, vůči kterým zastávají různé názory a domněnky. Učitelé nejsou komunikativní a jsou neochotní, dále z hlediska přístupu učitelů k rodičům i dětem – poukazují na absenci empatie, individuálního přístupu, problém také představují stále se měnící učitelé či to, že rodiče nejsou dostatečně informováni o svém dítěti v různých oblastech. Necelých 6 % rodičů se zmínilo ohledně **problémů s platformou**, využívanou ke komunikaci mezi nimi a učiteli. Většina respondentů je nespokojena s nejednoznačností komunikačních prostředků. Dalším problémem vidí rodiče v komunikaci přes nástěnky, kterých si při vyzvedávání jinou osobou nevšimnou. Další skupina rodičů si naopak velmi pochvaluje nově zavedené komunikační platformy prostřednictvím sociálních sítí.

**Otázka č. 16 Četnost konzultací mezi rodičem a učitelem**

Graf 11 Frekvence konzultací (Zdroj: vlastní zpracování, 2024)

Otázka č. 16 se zaměřuje na frekvenci konzultací mezi rodičem a učitelem. Respondenti měli na výběr ze čtyř možností „Jednou měsíčně, Jednou za pololetí, Vždy, když je výskyt

problému, Jiná možnost“. 55 % dotazovaných označili volbu, že chtějí být informováni **vždy, když se naskytne nějaký problém**. Následnou početnou skupinou (24 %) byli dotazovaní, kteří by preferovali konzultace **jednou měsíčně**. 21 % účastníků by chtělo být informováno **jednou za pololetí**. Několik příspěvků bylo zohledněno také v možnosti „Jiné“, například, rodiče by chtěli mít informace podávány **individuálně** a s pozitivními postřehy o dítěti. Několik rodičů odpovědělo, že požadují informace **každý den při vyzvednutí dítěte**, další skupina by chtěla pravidelné schůze s učitelem. Jeden rodič odpověděl, že je velmi rád, že paní učitelky často posílají fotografie, a tak může nahlédnout do běžného provozu, dotazy směřuje na učitele v případě potřeby.

#### Otázka č. 17 informovanost rodičů ze strany mateřské školy

Tabulka 4 Informovanost rodičů

	ANO	SPÍŠE ANO	SPÍŠE NE	NE	NEVÍM
<b>Týdenní plán</b>	71,4 %	42,4 %	26,6 %	7,3 %	1,2 %
<b>Akce školy</b>	88,4 %	10,7 %	0,8 %	-	-
<b>Nabídka mimořádných aktivit</b>	68,6 %	24,8 %	4,1 %	1,7 %	0,82 %
<b>Podrobnosti o výletech</b>	73,6 %	17,3 %	7,4 %	-	2,5 %
<b>Sociální vztahy dítěte (zařazení do kolektivu)</b>	19 %	31,4 %	43,8 %	5,8 %	1,7 %
<b>Úrazy a zranění dítěte</b>	60,3 %	27,3 %	9,1 %	0,82 %	4,1 %
<b>Chování dítěte</b>	28,9 %	42,1 %	24 %	4,1 %	1,7 %
<b>Nedostatky a slabé stránky dítěte</b>	20,7 %	26,4 %	43 %	9,9 %	1,7 %
<b>Nadání a silné stránky dítěte</b>	19 %	28,9 %	37,2 %	14,9 %	1,7 %

<b>Sebeobsluha (stravování, hygiena, oblékání...)</b>	21,5 %	35,5 %	33,1 %	9,1 %	1,7 %
---	--------	--------	--------	-------	-------

(Zdroj: vlastní zpracování, 2024)

Cílem této otázky bylo zhodnotit míru informovanosti rodičů o dění ve školním prostředí. Výsledky vykazují, že většina respondentů, plných 88,4 % z nich uvádí, že jsou dobře informováni o **akcích pořádaných mateřskou školou**, zatímco 10,7 % dotazovaných se spíše cítí být informováno. Podrobnosti týkající se **výletů** jsou druhým nejčastějším výběrem, přičemž 73,6 % rodičů zvolilo možnost (ve smyslu být o těchto informováno) „ano“ a 17,3 % „spíše ano“.

Významná část respondentů, 71,4 %, má přehled o **týdenním plánu** a 68,6 % o **nabídce mimořádných aktivit**, které jsou školou poskytovány. O informacích týkajících se **úrazů a zranění** vyjádřilo podvědomí 60,3 % rodičů. Naopak, nižší úroveň informovanosti se týká **sociálních vztahů dítěte** ve třídě a jeho **nadání či jiných silných stránek**, s těmito informacemi je spokojeno pouze 19 % rodičů. Tato otázka ukázala, že učitelé primárně informují rodiče v povinných oblastech, avšak menší pozornost věnují jiným aspektům, které jsou pro rodiče velmi důležité

#### Otázka č. 18 Spokojenost rodičů v podstatných skutečnostech

Tabulka 5 Spokojenost rodičů

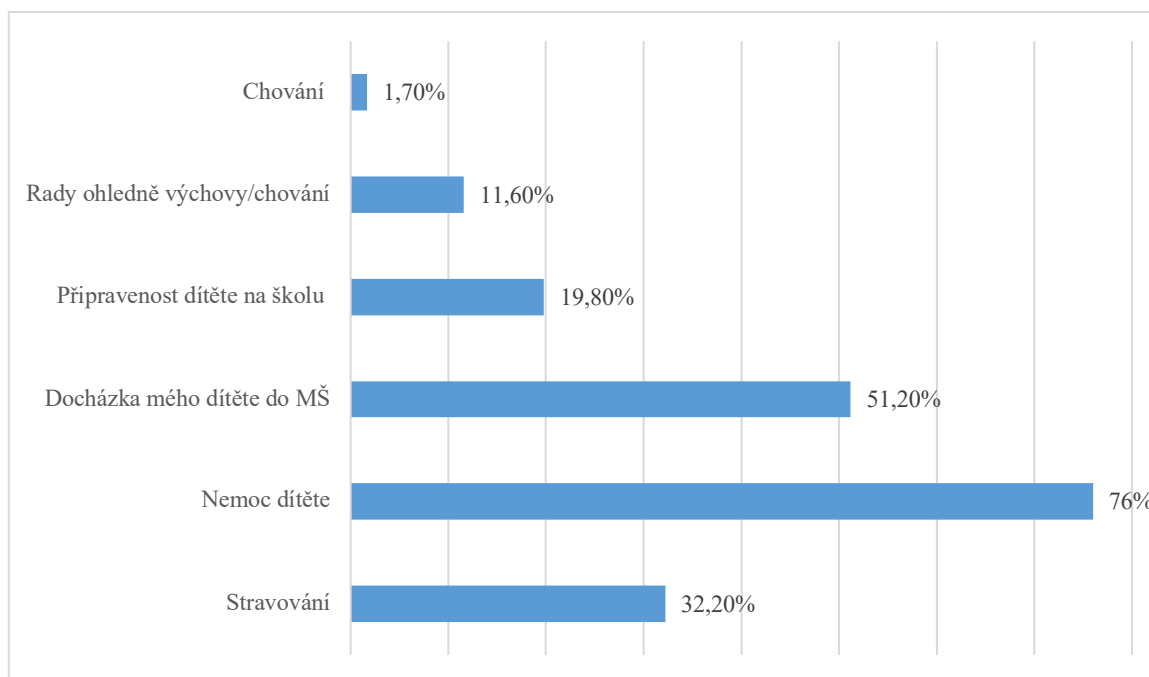
	<b>Velmi spokojen/ n/a</b>	<b>Spokojen/ a</b>	<b>Ani spokojen/a, ani nespokojen/a</b>	<b>Nespokojen/ n/a</b>	<b>Velmi nespokojen/ a</b>
<b>Kvalita a množství informací</b>	28,9 %	51,2 %	13,2 %	5,8 %	0,8 %
<b>Komunikace s MŠ</b>	31,4 %	56,2 %	8,3 %	4,1 %	-
<b>Komunikace ve třídě</b>	37,2 %	43 %	14,9 %	5 %	-

<b>Spokojenost s vedením MŠ</b>	38,8 %	43,8 %	13,2 %	3,3 %	0,8 %
---------------------------------	--------	--------	--------	-------	-------

(Zdroj: vlastní zpracování, 2024)

Otázka č. 18 byla zaměřena na hodnocení spokojenosti rodičů s komunikací s MŠ a učiteli svých dětí, s vedením školy a s kvalitou a kvantitou poskytovaných informací. Z analýzy tabulky vyplývá, že rodiče jsou projevují nejvyšší míru spokojenosti s **celkovou komunikací** s mateřskou školou. Dále je zaznamenána spokojenost rodičů s **vedením školy**, komunikací ve třídě i kvalitou a množstvím informací poskytovaných školou. V žádné z těchto oblastí se neprojevila výrazná nespokojenost, byla však zaznamenána minimální úroveň nespokojenosti zejména, pokud jde o kvalitu a kvantitu poskytovaných informací ze strany mateřské školy.

#### Otázka č. 19 Situace, ve kterých rodiče nejčastěji se školou komunikují

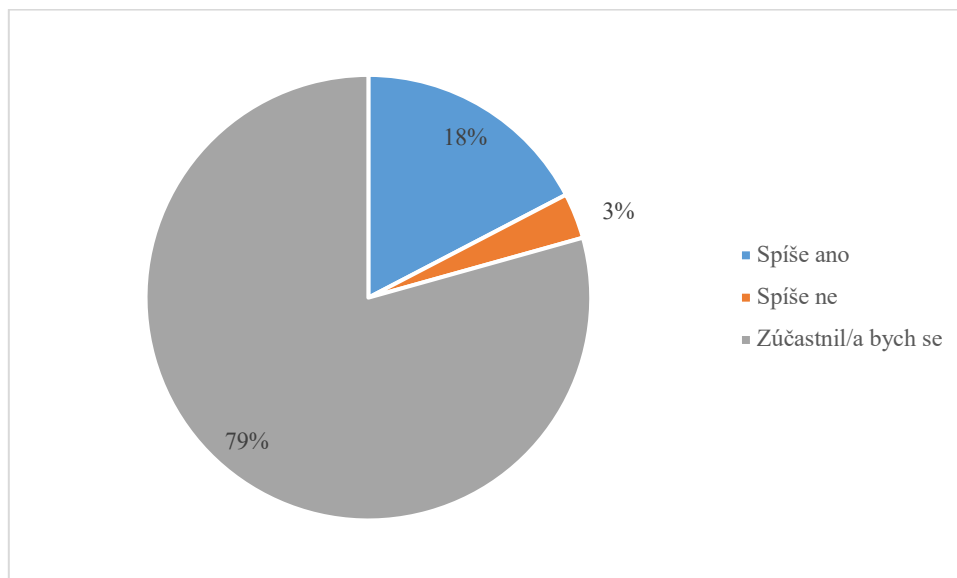


Graf 12 Komunikace s MŠ (Zdroj: vlastní zpracování, 2024)

Cílem otázky č. 19 bylo identifikovat v jakých případech rodiče s učiteli nejčastěji komunikují. Z výsledků tabulky je patrné, že nejčastější téma komunikace mezi rodiči a učiteli je **zdravotní stav** dítěte, což potvrdilo 76 % respondentů. Následuje diskuse o **docházce** dítěte do mateřské školy, která byla zmiňována 51,2 % účastníků. Otázky týkající se **stravování** jsou třetím nejčastějším předmětem komunikace, oblast označilo 32,2 % rodičů. o **přípravenosti dítěte na školu** se radí 19,8 % respondentů a pouze 11,6 % hovoří

s učiteli o **výchovných otázkách**. Data ukazují, že rodiče a učitelé se nejčastěji setkávají v situacích týkajících se zdravotního stavu dítěte a jeho docházky do mateřské školy.

#### Otázka č. 20 Zájem o uspořádání tzv. „Dne s rodiči“



Graf 13 Den s rodiči (Zdroj: vlastní zpracování, 2024)

Tato otázka byla doplňující s cílem zjistit, zda by rodiče měli zájem o uspořádání tzv. „Dne s rodiči“ v jejich mateřských školách. Graf nám ukazuje, že 79 % respondentů by mělo o akci uvedeného druhu, připravenou mateřskou školou, zájem. 18 % rodičů zvolilo možnost „spíše ano“ a určitě by se nezúčastnily pouze 3 %. Je patrné, že většina rodičů se zajímá o chod třídy svého dítěte a chtěla by své dítě vidět, jak funguje v prostředí své třídy.

#### Otázka č. 21 Témata problémů v komunikaci s učiteli, která rodiče v minulosti řešili

V této části dotazníku se respondenti mohli vyjádřit k tomu, zda v minulosti řešili nějaké problémy v rámci komunikace s učiteli svých dětí. Na tuto otázku odpovědělo celkem 44 rodičů, z důvodu její volitelnosti. 45,5 % rodičů uvedlo, že **nebyli nuceni řešit žádné problémy**. 9 % respondentů uvádí problémy spojené s **chováním** svých dětí, což následně vedlo k nedorozumění s učiteli. Stejně procento rodičů se potýká s konflikty kvůli **nedostatečné informovanosti** o důležitých událostech, jako jsou úrazy nebo chování.

V odpovědích se objevují jedinečné výroky, kdy rodiče sdílejí své zkušenosti a problémy, kterým čelili. Například, že učitelé se zaměřují na negativní sdělení a opomíjí ocenit pozitivní stránky dítěte. Rodiče se někdy cítí být učitelkami poučovány v oblasti dovedností jejich dětí. Také se objevily stížnosti na nevhodné oblékání dětí na venkovní pobyt, což způsobuje časté onemocnění dětí.

## Otázka č. 22 Ideální model komunikace mezi mateřskou školou a rodinou, z pohledu respondenta

Poslední otázka vedla respondenty k zamyšlení ohledně pro ně ideální komunikace mezi mateřskou školou a rodinou. Většina odpovědí se shodovala a plynuly z nich následující výsledky. Komunikace mezi rodinou a mateřskou školou by podle největší části respondentů měla primárně obsahovat **konzultační nebo individuální pohovory**, které mnohdy v mateřských školách absentují a vyskytují se převážně až v základních školách. Mezi hlavní vlastnosti, kterými by komunikace dle výsledků měla disponovat, patří **pravidelnost, otevřenost, upřímnost a přátelskost**. Rodiče by také ocenili **častější informace** ze strany svých učitelů v oblasti silných a slabých stránek dítěte, socializace a chování. Objevili se také touha po **informacích každý den** při vyzvedávání dítěte. Mnoho odpovědí směřovalo ke **komunikaci v soukromí** bez přítomnosti ostatních rodičů v šatně a větších **časových možnostech**. Valná část respondentů indikovala preferování komunikace prostřednictvím e-mailu, aplikací nebo skupin na sociálních sítích, avšak v případě větších obtíží nebo naléhavých záležitostí upřednostňují tuto individuální formu komunikace.

### 7.1 Interpretace dat

Hlavním cílem výzkumu bylo zjistit preferované formy komunikace rodičů v mateřské škole. Dotazovaní byli rodiče, jejichž děti navštěvují mateřskou školu, tito respondenti odpovídali prostřednictvím dotazníkového šetření. Dalším zájmem provedeného šetření bylo zjištění okolností, kterými může být samotná komunikace mezi rodičem a učitelem ovlivněna. Současně jsme se zaměřili také na to, zda jsou rodiče dostatečně, nebo naopak nedostatečně informováni v oblasti pro ně podstatných skutečností. V neposlední řadě jsme zjišťovali, jaká je preferovaná forma participace rodičů na chodu mateřské školy.

#### Preferované formy komunikace

Výzkum z dotazníku ukázal, že respondenti by nejvíce ocenili, kdyby komunikace mezi nimi a učiteli jejich dětí probíhala prostřednictvím skupiny na sociálních sítích, tuto odpověď zvolilo 71 respondentů. Nepatrný rozdíl měla možnost rozhovoru s učitelem osobně mezi dveřmi, tuto volbu označilo 68 respondentů. Napříč tomu 93 respondentů uvedlo, že v mateřských školách, kde docházejí jejich děti, nejvíce ke komunikaci využívají osobní rozhovor s rodiči a 90 rodičů uvedlo nástěnku. Prostřednictvím skupiny na sociálních sítích komunikuje mateřská škola s 68 respondenty. Tématu o formách a metodách komunikace s rodiči se zabývá i Lážová, která tvrdí, že je velmi přínosné si na začátku roku s rodiči zvolit

formu komunikace, která bude oběma stranám ponejvíce vyhovovat, čímž mohou rodiče i učitelé předejít pozdějším neshodám (Lážová, 2013). Z výzkumu, který byl proveden, v roce 2017 vyplývá, že osobní rozhovory jsou pro rodiče časově dostupnější při vyzvedávání dětí. Považují také tuto formu komunikace za klíčový prvek úspěšné vzájemné komunikace. V rámci osobních rozhovorů učitel zjišťuje bližší informace o domácím prostředí dítěte a může naplánovat individuální vzdělávání konkrétního dítěte. Na druhou stranu rodič může operativně reagovat na okolnosti, které se v daný den s dítětem udály. (Kropáčková, 2017)

Z výzkumu je patrné, že aktuální stav komunikace a celkové spokojenosti mezi rodiči a učiteli v okrese Opava je na velmi dobré úrovni. Celkem 106 respondentů vyjádřilo vysokou míru spokojenosti s celkovou komunikací s mateřskou školou. Pouze 15 respondentů se naopak v této oblasti cítilo nespokojeně. Jedná se sice o nepatrné množství výzkumného souboru, avšak jejich prosby pro vylepšení vztahů a komunikace by měly projít řešením. Pokud jde o interakci s třídními učiteli, 97 respondentů sdělilo, že jsou velmi spokojeni nebo alespoň spokojeni, zatímco 24 z nich uvedlo nespokojenost. Lze tedy naznačit, že výsledky vyznačují pozitivní vnímání komunikace ze strany rodiče ve vztahu k mateřské škole i třídním učitelům svých dětí.

### **Okolnosti ovlivňující míru spolupráce rodiny a mateřské školy**

V teoretické části jsme zmínili faktory ovlivňující spolupráci školy a rodiny, které profesor Čapek zmiňuje ve své publikaci. Mezi vybranými problémy byl nedostatek času rodičů, pracovní vytížení pedagogů, jejich nepřipravenost na spolupráci a názory některých rodičů na vzdělávací instituce (Čapek, 2013). Z námi provedeného výzkumu je patrné, že 41 % dotázaných se nechce aktivně zapojit ke spolupráci při společných akcích rodičů a dětí. V případě dotazu, z jakého důvodu se na těchto akcích podílet nechtějí, byla nejčastější odpověď, konkrétně 54,5 %, z časových důvodů a 15,2 % rodičů kvůli časově náročné práci. Mezi dalšími odpověďmi se objevila také péče o druhé dítě a nezainteresovanost v této oblasti spolupráce. Zjištěné koresponduje s Koťátkovou, která uvádí nedostatek času a ochoty za jedny z definovaných překážek spolupráce mezi rodinou a mateřskou školou. Uvádí také problém v neefektivní komunikaci mezi pedagogem a rodičem, což značně ovlivňuje následnou kooperaci. (Koťátková, 2014)

Je velmi důležité brát v úvahu individuální potřeby a situaci rodičů. Někteří disponují časovými možnostmi, které jim dovolují se plánovaných akcí účastnit. Na druhou stranu jiní rodiče mohou mít omezený časový prostor kvůli práci nebo rodinným závazkům. Obě tyto



situace by měl pedagog tolerovat a neodsuzovat rodiče v případě neúčasti. Nicméně je velmi důležitý a potřebný aktivní přístup učitelů, popřípadě ředitele k vytváření podmínek, aby se rodiče účastnili v co největším počtu.

### **Informovanost rodičů v podstatných skutečnostech**

Z výsledků můžeme odvodit, že rodiče bývají **nejvíce** informováni ze strany mateřské školy ohledně akcí školy, nabídky mimořádných aktivit, podrobnostech o výletech a úrazech jejich dětí. Naopak **nejméně** mají rodiče informace týkající se silných a slabých stránek dítěte, sebeobsluhy a sociálních vztahů dítěte, jak se zařazuje do kolektivu a jiné. V rámci projektu „Rodiče vítáni“, Feřtek provedl výzkum, který zjišťoval, o čem si rodiče přejí být informováni. Bylo zjištěno, že 81 % rodičů chce být informováno ohledně chování dítěte. 77 % v oblasti slabých stránek dítěte a jeho nedokonalostí, 69 % naopak o jejich silných stránkách a nadáních. Nejmenší podíl, 54 % rodičů zvolilo důležitost informace ohledně začlenění do kolektivu dětí (Feřtek, 2011). Z dostupných dat je zjevné, že rodiče chtějí být informováni právě v oblastech, ve kterých jak uvádí naše data velmi informováni nejsou. Necelých 50 % respondentů v našem výzkumu uvedlo, že jsou dostatečně informováni v těchto třech zmíněných sférách.

K avizovanému výzkumu se proto také váže otázka v dotazníku ohledně překážek v komunikaci s jejich učiteli. Rodiče zastávají názor, že učitelé mají nedostatek času na diskusi s rodiči. Stěžují si také na neochotu učitelek a nedostatečnou informovanost ohledně vzdělávání jejich dětí v mateřské škole. Felcmanová a kolektiv jsou toho názoru, že rodiče by měli být informováni o tom, jak se dítěti daří, jak ve vzdělávání, tak v emočním a sociálním vývoji ve školním prostředí (Felcmanová et al., 2013). Rodiče však příliš nestojí o velmi časté konzultace s učiteli, 50 % respondentů by si vystačilo s individuálním pohovorem pouze při výskytu nějakého problému. Zbývá většina by ocenila konzultaci jednou měsíčně, jednou za půl roku nebo individuálně při vyzvedávání dítěte. Z toho vyplývá, že některé školy nemají se svými rodiči nastavenou frekvenci předávání informací v podobě třídních schůzek či konzultací, poté se mohou střetnout s názory, že učitelé mají nedostatek časových možností.

### **Preferovaná forma participace rodičů**

Tato výzkumná otázka měla zjistit, jak se rodiče chtějí zapojit do příprav společných akcí v mateřské škole, proto bylo uvedenému tématu věnováno několik otázek v dotazníku. Rodiče měli odpovídat, zda mateřská škola vůbec pořádá akce pro rodiče a děti, 116

respondentů odpovědělo, že ano, že mateřská škola zmíněný typ akcí pořádá. Dále nás zajímalo, kdo se na přípravě daných akcí podílí, přičemž pouze 36 % dotazovaných rodičů uvedlo, že se mohou zapojit do příprav. Rodiče, kteří se tedy mají možnost aktivně zapojit do společných akcí, preferují z 66 % přípravu občerstvení. Menší procentuální zastoupení měla příprava výzdoby, výroba pomůcek a finanční či sponzorské dary. Z respondentů, kteří uvedli, že se do akcí zapojovat nemohou, ale chtěli by, jich nejvíce uvedlo, že by rádi vypomáhali s přípravou. Další významnou skupinou odpovědí bylo chystání občerstvení a výzdoby či rekvizit. Felcmanová ve své metodice uvádí, že aktivní zapojení rodin do spolupráce se školou nebývá iniciována ze strany rodičů. Vytvoření partnerského vztahu s členy rodiny vyžaduje mnoho úsilí, je nutné mít na paměti zásady, které vzájemný kontakt podpoří. Její radou je například podporovat a pobízet rodiny k účasti a nabízet jim nápady jejich zapojení do procesu (Felcmanová et al., 2013). Společnost EDUzín ve svých výzkumech zjistila, že iniciátorem spolupráce mezi školou a rodinou, dle názorů rodičů, měla být škola. (EDUzín, 2011)

Vidíme, že rodiče projevují zájem o aktivní účast na přípravě společných akcí v jejich mateřských školách, přičemž preferována je participace na přípravě občerstvení i obecně pomoc s přípravami. Tyto informace mohou sloužit k dokonalejšímu plánování mateřských škol a zapojení rodičů do školních programů.

## 7.2 Doporučení pro praxi

Na základě interpretace dat můžeme odvodit následující doporučení. Za velmi zásadní informaci, která z výzkumu vyplývá, považujeme, že rodiče nejsou ve stěžejních bodech, týkajících se dítěte a jeho života v mateřské škole, dostatečně informováni. Platí, že školská instituce má povinnost rodiče informovat o tom, jak dítě prospívá v učení, vztazích a obecně to tom, co se děje na území školy. Pedagogové by se měli zaměřit na to, jaké informace rodičům podávají a zda jsou tyto informace dostatečné. Rodiče především zajímají detaily ohledně silných a slabých stránek, chování dítěte a míra sociálních vztahů v jeho třídě. Rodiče by měli o svých dětech zjišťovat nejen pozitivní informace, ale rovněž ty negativní. V případě, že rodič musí být informován o určitém problému, je vhodné vyzdvihnout také to, co se dítěti vydařilo nebo v čem vyniká. Učitelé by se také mohli zaměřit na sledování sociálních vztahů ve třídě a rodiče informovat, jak se jejich dítě zapojuje do her a aktivit s jinými vrstevníky.

Z výzkumu taktéž vyplývá, že rodiče se přiklánějí k modernějším formám komunikace mezi nimi a mateřskou školou, například prostřednictvím digitálních technologií. Přesto, že je stále vysoké zastoupení výměny informací pomocí nástěnky nebo rozhovoru mezi dveřmi při odevzdání nebo vyzvednutí dítěte, rodiče konstatují, že se s učiteli z důvodu brzkého příchodu a pozdního odchodu jejich dětí ze vzdělávací instituce, mnohdy vůbec neshledají. Mateřské školy by proto, v návaznosti na zjištění spokojenosti v této oblasti v jejich konkrétní mateřské škole, mohly inovovat své komunikační platformy. Vhodné by bylo implementovat individuální konzultace, na kterých by se rodiče o svých dětech dozvěděli právě podstatné skutečnosti o jejich dětech z provedených pedagogických diagnostik.

V návaznosti na vyjádření, jak by dle názoru rodičů měla komunikace vypadat, jsme vytvořili přehled efektivní komunikace k budování pozitivních vztahů mezi těmito dvěma stranami.

1. **Zavedení pravidelných konzultačních pohovorů** – tyto konzultace by měly být předem prodiskutovány na začátku školního roku.
2. **Zvýšení otevřenosti a upřímnosti** – mateřská škola by měla vytvořit prostředí, ve kterém rodiče necítí ostych či obavy vyjádřit své připomínky. Rodiče by měli učiteli důvěřovat a sdílet s ním podstatné informace z domácího prostředí.
3. **Pravidelnost a častost informací** – rodiče musí být pravidelně informováni o pokrocích svých dětí ve všech oblastech. Nezapomínat rodiče informovat nejen o negativních stránkách, ale také o těch pozitivních.
4. **Zachování identity** – umožnění rodičům komunikovat s jejich třídními učiteli v soukromí bez přítomnosti ostatních rodičů.
5. **Využívání moderních komunikačních prostředků** – uvážení převedení komunikace s rodiči do digitálních forem prostřednictvím aplikací, sociálních sítí, z důvodu usnadnění a rychlosti interakce.

V případě implementace těchto doporučení do praxe by komunikace mezi školou a rodinou mohla dosáhnout zlepšení a posílit jejich oboustranné partnerství, které je jednoznačně ku prospěchu dítěte. Pedagogové by v rámci svého celoživotního vzdělávání neměli opomíjet oblast efektivní komunikace a komunikaci ve složitějších situacích, které mohou v průběhu jejich profese nastat.

## ZÁVĚR

Tato bakalářská práce pojednává o tématu komunikace a spolupráci rodiny s mateřskou školou. Jejím cílem bylo mimo jiné zjistit a identifikovat preferované způsoby komunikace rodičů s mateřskou školou, dále vlivy na ochotu rodičů spolupracovat s mateřskou školou, formy participace na přípravě společných akcí, preferované samotnými rodiči a také, zda je dostatečně saturována jejich potřeba být informováni o podstatných skutečnostech, týkajících se jejich dětí.

Bakalářská práce ve své teoretické části podává ucelený přehled teoretických poznatků ke zvolenému tématu, jež se zabývá komunikací obecnou i pedagogickou, otázkami rodiny a mateřské školy. Dále shrnuje témata vzájemné provázanosti a spolupráce rodiny v MŠ. V této části práce se dozvíme, jak probíhá komunikace a spolupráce rodiny s mateřskou školou ve vybraných státech konkrétně ve Slovinsku, Spojeném království a Austrálii. Poslední teoretická kapitola je věnována prostředkům komunikace a spolupráce v mateřské škole, popisuje také základní komunikační formy mezi školou a rodiči.

Teoretická část práce zároveň koresponduje s částí praktickou, jelikož svým obsahem vytváří východiska pro průzkum, jenž je náplní výzkumné části práce. Průzkum byl zrealizován prostřednictvím dotazníkového šetření, které se zaměřilo na postoje rodičů v rámci komunikace a spolupráce mezi nimi a mateřskou školou jejich dětí. Pro dobrou názornost a přehlednost byla data analyzována prostřednictvím grafů a tabulek, otevřené otázky na základě nejčastějších reakcí respondentů.

V závěrečné části práce jsme zohlednili výsledná zjištění o tom, jaké komunikační prostředky učitelé mateřských škol používají při komunikaci s rodiči a do jaké míry rodičům vyhovují. Z průzkumu vyplynulo, že rodiče nejvíce preferují komunikaci prostřednictvím sociálních sítí, ovšem v případě nutnosti jsou otevření osobnímu setkání. Další zjištěnou informací byl fakt, že mnoho rodičů se má zájem pravidelně účastnit na přípravách školních akcích, nejčastěji formou občerstvení, výzdoby nebo jiných organizačních činností. Na druhou stranu se někteří rodiče těchto akcí účastnit nechtějí nebo nemohou z důvodu nedostatku časových možností nebo s ohledem na rodinnou situaci. Rodiče se v průzkumu také vyjádřili ke spokojenosti se svou mateřskou školou a komunikací s ní, čímž nám poskytl ucelený pohled na to, jak by si jako rodiče tuto komunikaci a spolupráci sami představovali. Z uvedeného důvodu proto na konci práce, za účelem zlepšení komunikace

mezi rodiči a učiteli mateřských škol, přinášíme doporučení pro případné zlepšení v předmětné oblasti v praxi.

**SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY**

BAKALÁŘI SOFTWARE S.R.O., ©2024. *Digiškolka* [online]. Dostupné z: <https://digiskolka.cz>. [cit. 2024-01-30].

BAKALÁŘI SOFTWARE S.R.O., ©2024. *Škola OnLine* [online]. Dostupné z: <https://www.skolaonline.cz>. [cit. 2024-01-30].

BERČNIK, Sanja a DEVJAK, Tatjana, 2017. Cooperation between Parents and Preschool Institutions through Different Concepts of Preschool Education. *CEPS Journal* [online]. vol. 7, no. 4, s. 207-220. Dostupné z: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1165366.pdf>. [cit. 2024-02-21].

BERTHELSEN, Donna a WALKER, Sue, 2024. Parents' involvement in their children's education. In: *ResearchGate* [online]. Dostupné z: [https://www.researchgate.net/publication/27473504\\_Parents%27\\_involvement\\_in\\_their\\_children%27s\\_education](https://www.researchgate.net/publication/27473504_Parents%27_involvement_in_their_children%27s_education). [cit. 2024-03-23].

BORCHARD, Therese, 2019. 9 Common Communication Errors and How to Fix Them. In: *Psychcentral* [online]. Dostupné z: <https://psychcentral.com/blog/9-common-communication-errors-and-how-to-fix-them#1>. [cit. 2023-11-22].

ČÁP, David, © 2023. David Čáp: Základem dobré komunikace s rodiči jsou srozumitelná pravidla. *EDUin Informujeme o vzdělávání* [online]. Praha. Dostupné z: <https://www.eduin.cz/clanky/david-cap-zakladem-dobre-komunikace-s-rodici-jsou-srozumitelna-pravidla/>. [cit. 2024-03-10].

ČAPEK, Robert, 2013. *Učitel a rodič: spolupráce, třídní schůzka, komunikace*. Praha: Grada. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4640-1.

ČESKO, 2004. Zákon č. 561 ze dne 10. listopadu 2004 o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). Online. In: *Zákony pro lidi*. 2010–2024. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561?text=předškolní+vzdělávání#p33>. [cit. 2024-02-05].

DEVITO, Joseph A., 2008. *Základy mezilidské komunikace: 6. vydání*. Praha: Grada. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-2018-0.

EDUzín, 2011. Chtějí rodiče spolupracovat se školou? I. část, In: *EDUzín* [online]. Dostupné z: <https://eduzin.cz/wp/2011/07/07/chteji-rodice-spolupracovat-se-skolou-i-cast/>. [cit. 2024-03-23].

FELCMANOVÁ, Alena, 2013. *Rodiče – nečekaní spojenci: jak rozvíjet partnerský dialog mezi školou a rodinou*. Praha: Člověk v tísni, vzdělávací program Varianty. ISBN 978-80-87456-45-3.

FEŘTEK, Tomáš, 2011. *Rodiče vítáni: praktický návod, jak usmířit rodiče a učitele našich dětí*. V Praze: Yinachi. ISBN 978-80-904735-2-2.

FRYČ, Jindřich; MATUŠKOVÁ, Zuzana; KATZOVÁ, Pavla; KOVÁŘ, Karel; BERAN, Jaromír et al., c2024. Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2030+. In: *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. Dostupné z: [https://www.msmt.cz/uploads/Brozura\\_S2030\\_online\\_CZ.pdf](https://www.msmt.cz/uploads/Brozura_S2030_online_CZ.pdf). [cit. 2024-03-21].

GAVORA, Peter, 2005. *Učitel a žáci v komunikaci*. Brno: Paido. ISBN 80-731-5104-9.

GOV.UK, c2024. Working in partnership with parents and carers. In: *GOV.UK* [online]. Dostupné z: <https://help-for-early-years-providers.education.gov.uk/get-help-to-improve-your-practice/working-in-partnership-with-parents-and-carers>. [cit. 2024-03-20].

HELUS, Zdeněk, 2015. *Sociální psychologie pro pedagogy*. 2., přepracované a doplněné vydání. Praha: Grada. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4674-6.

HOŠTIČKA, Jan, 2006. Komunikace mezi školou a rodiči žáků. *Metodický portál RVP.cz* [online]. s. 32-35. ISSN 1802-4785. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/620/komunikace-mezi-skolou-a-rodici-zaku.html>. [cit. 2024-01-30].

HRDLIČKOVÁ, Lucie, 2014. Rizikové faktory v komunikaci. In: *Metodický portál RVP.cz* [online]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/GUH/18683/RIZIKOVE-FAKTORY-V-KOMUNIKACI.html>. [cit. 2024-01-28].

Informatorium, 2022. Pravidla komunikace a spolupráce s rodiči, 2. *Informatorium* [online]. Dostupné z: <https://nakladatelstvi.portal.cz/casopisy/informatorium-3-8/102173/pravidla-komunikace-a-spoluprace-s-rodici>. [paywall]. [cit. 2024-02-13].

Kids Matter, 2015. Building partnerships between families and early childhood staff. Online. Sydney: Australian Children's Education and Care Quality Authority. Dostupné z: [https://www.startingblocks.gov.au/media/1105/kmec\\_c4\\_201205\\_03\\_buildingpartnerships.pdf](https://www.startingblocks.gov.au/media/1105/kmec_c4_201205_03_buildingpartnerships.pdf). [cit. 2024-02-02].

KOŤÁTKOVÁ, Soňa, 2014. *Dítě a mateřská škola: co by měli rodiče znát, učitelé respektovat a rozvíjet. 2., rozš. a aktualiz. vyd.* Praha: Grada. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4435-3.

KOTOVÁ, Marcela, 2021. *Knižka pro začínající učitelky mateřských škol.* Praha: Portál. ISBN 978-80-736-7647-6.

KRAUS, Blahoslav, 2008. *Základy sociální pedagogiky.* Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-383-3.

KROPÁČKOVÁ, Jana, 2017. Spolupráce mateřské školy s rodinou. In: *ResearchGate* [online]. Dostupné z: [https://www.researchgate.net/publication/323486909\\_Spoluprace\\_materske\\_skoly\\_s\\_rodinou](https://www.researchgate.net/publication/323486909_Spoluprace_materske_skoly_s_rodinou). [cit. 2024-03-23].

LAŽOVÁ, Ladislava, 2013. *Mateřská škola komunikuje s rodiči: výměna informací, řešení problémů.* Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0378-0.

LINDNER, Ulrike, 2019. *Pozor, rodiče ve školce!: typické konflikty s rodiči a jak s nimi zacházet.* Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1521-9.

MAREŠ, Jiří a KŘIVOHLAVÝ Jaro, 1995. *Komunikace ve škole.* Brno: Masarykova univerzita. ISBN 80-210-1070-3.

MIKULÁŠTÍK, Milan, 2003. *Komunikační dovednosti v praxi.* Praha: Grada. Manažer. ISBN 80-247-0650-4.

NELEŠOVSKÁ, Alena, 2005. *Pedagogická komunikace v teorii a praxi.* Praha: Grada. Pedagogika (Grada). ISBN 80-247-0738-1.

OPRAVILOVÁ, Eva, 2016. *Předškolní pedagogika.* Praha: Grada. Pedagogika (Grada). ISBN 80-86420-.



- POLÁŠKOVÁ, Lenka, 2015. Typologie rodin. *Řízení školy*, roč. 5, č. 1. ISSN 2571-0591.
- PROCHÁZKA, Miroslav, 2012. *Sociální pedagogika*. Praha: Grada. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3470-5.
- PRŮCHA, Jan a KOŤÁTKOVÁ Soňa, 2013. *Předškolní pedagogika: učebnice pro střední a vyšší odborné školy*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0495-4.
- PRŮCHA, Jan; WALTEROVÁ Eliška a MAREŠ Jiří, 2009. *Pedagogický slovník*. 6., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-736-7647-6.
- Raisingchildren, 2024. Partnerships with parents: a guide for primary school teachers and staff. In: *Raisingchildren.net.au* [online]. Dostupné z: <https://raisingchildren.net.au/for-professionals/working-with-parents/about-working-with-parents/Partnerships-with-parents-guide-for-primary-school-teachers-staff>. [cit. 2024-03-21].
- Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, © 2022. In: *Edu.cz* [online]. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcovy-vzdelavaci-program-pro-predskolni-vzdelavani-rvp-pz/>. [cit. 2024-03-21].
- STRAKATÁ, Miroslava, 2023. Spolupráce a komunikace s rodiči v mateřské škole. *Speciál pro mateřské školy* [online]. Dostupné z: <https://www.rizeniskoly.cz/casopisy/special-pro-materske-skoly/spoluprace-a-komunikace-s-rodici-v-materske-skole.m-11533.html>. [paywall]. [cit. 2024-03-21].
- SVOBODOVÁ, Eva; ŠMELOVÁ, Eva; ŠVEJDOVÁ, Hana a VÁCHOVÁ, Alena, 2010. *Vzdělávání v mateřské škole: školní a třídní vzdělávací program*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-774-9.
- SVOBODOVÁ, Zuzana, 2020. Základní stavební prvky komunikace s rodiči. *Řízení školy* [online]. Praha. Dostupné z: <https://www.rizeniskoly.cz/pracovni-situace/zakladni-stavebni-prvky-komunikace-s-rodici.zs-1148.html>. [paywall]. [cit. 2024-03-14].
- SYSLOVÁ, Zora; BURKOVIČOVÁ, Radmila; KROPÁČKOVÁ, Jana; ŠILHÁNOVÁ, Kateřina a ŠTĚPÁNKOVÁ, Lucie, 2019. *Didaktika mateřské školy*. Praha: Wolters Kluwer. Řízení školy (Wolters Kluwer). ISBN 978-80-7598-276-6.
- ŠMELOVÁ, Eva a PRÁŠILOVÁ Michaela, 2018. *Didaktika předškolního vzdělávání*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1302-4.

ŠŤASTNÁ, Marie, 2010. Komunikace s rodiči a veřejností. In: *Národní registr výzkumů o dětech a mládeži* [online]. Dostupné z: <http://www.vyzkum-mladez.cz/zprava/1405764315.pdf>. [cit. 2024-03-21].

VALÍŠOVÁ, Alena; KASÍKOVÁ, Hana a BUREŠ, Miroslav, 2011. *Pedagogika pro učitele*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3357-9.

VYBÍRAL, Zbyněk, 2000. *Psychologie lidské komunikace*. Praha: Portál. ISBN 80-717-8291-2.

WHATSSAPP, ©2024. In: [online], Dostupné z: <https://www.whatsapp.com>. [cit. 2024-01-30].

ZATLOUKAL, Tomáš, ©2024. Kvalita vzdělávání v České republice: Výroční zpráva 2021/2022. In: *Česká školní inspekce* [online]. Dostupné z: [https://www.csicr.cz/CSICR/media/Prilohy/2022\\_přilohy/Dokumenty/Vyrocnizprava\\_2021\\_2022\\_everze.pdf](https://www.csicr.cz/CSICR/media/Prilohy/2022_přilohy/Dokumenty/Vyrocnizprava_2021_2022_everze.pdf). [cit. 2024-03-10].

**SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK**

al. (kolektiv)

apod. (a podobně)

atd. (a tak dále)

č. (číslo)

ČR (Česká republika)

ČŠI (Česká školní inspekce)

EYFS (Early Years foundation Stage)

MŠ (mateřská škola)

MŠMT (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy)

např. (například)

PROSO (pravidla, respekt, odpovědnost, srozumitelnost a otevřenost)

PV (předškolní vzdělávání)

RVP (Rámcový vzdělávací program)

s. (strana)

Sb. (sbírky)

ZŠ (základní škola)

## SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 Obecné schéma procesu komunikace.....	14
Obrázek 2 Hierarchie cílů.....	29

**SEZNAM TABULEK**

Tabulka 1 Participace rodičů na školních akcích.....	53
Tabulka 2 Ochota rodičů podílet se na školních akcích .....	54
Tabulka 3 Důvod neúčasti na školních akcích.....	55
Tabulka 4 Informovanost rodičů.....	59
Tabulka 5 Spokojenost rodičů .....	60

**SEZNAM GRAFŮ**

Graf 1 Věk respondentů.....	49
Graf 2 Dosažené vzdělání respondentů .....	50
Graf 3 Počet dětí respondentů.....	50
Graf 4 Počet dětí respondenta navštěvující MŠ.....	51
Graf 5 Společné akce v MŠ .....	51
Graf 6 Podílení se na akcích v MŠ .....	52
Graf 7 Zájem respondentů podílet se na školních akcích .....	53
Graf 8 Podíl účasti na školních akcích.....	56
Graf 9 Využívaná forma předávání informací v MŠ .....	56
Graf 10 Preferovaná forma předávání informací v MŠ .....	57
Graf 11 Frekvence konzultací.....	58
Graf 12 Komunikace s MŠ .....	61
Graf 13 Den s rodiči.....	62

## SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA P I: Dotazník pro rodiče

## PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK PRO RODIČE

Dobrý den,

Jmenuji se Sára Cimingová a jsem studentkou fakulty humanitních studií Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně. Dovoluji si Vás touto cestou požádat o vyplnění krátkého dotazníku, který je zaměřen na komunikaci a spolupráci rodiny s mateřskou školou. Dotazník je **anonymní** a data z něj použiji ke zpracování mé bakalářské práce.

Za vyplnění dotazníku a vstřícnost Vám mnohokrát děkuji.

### 1. Vaše pohlaví

Žena	
Muž	

### 2. Váš věk

Do 25 let	
25–35 let	
35–45 let	
45 let a více	

### 3. Vaše vzdělání

Základní vzdělání	
Střední odborné vzdělání s výučním listem	
Střední škola s maturitou	
Vyšší odborná škola	
Vysoká škola	

### 4. Kolik máte dětí?

Jedno	
Dvě	
Tři a více	



5. Kolik vašich dětí navštěvuje mateřskou školu?

Jedno	
Dvě	
Tři a více	

6. Mateřská škola, do které vaše dítě/děti dochází pořádá akce pro: (možnost výběru více možností)

Společné akce pro děti a rodiče	
Akce jen pro děti	
Nepořádá žádné akce	
Jiné	

7. Na přípravě akcí v mateřské škole se podílí:

Rodiče s učiteli (přeskočte na otázku 8)	
Pouze učitelé (přeskočte na otázku 9)	
Učitelé s dětmi (přeskočte na otázku 9)	
Jiné	

8. Jak se spolupodílíte na přípravě akcí v mateřské škole? (občerstvení, výzdoba...)

.....

9. Pokud nemáte možnost se podílet na školních aktivitách jako rodič, chtěl/a byste se podílet?

Ano (přeskočte na otázku 10)	
Ne (přeskočte na otázku 11)	
Jiné.....	

10. Jak byste se chtěli podílet na školních aktivitách? (přeskočte na otázku 12)

.....

11. Proč se nechcete podílet na školních aktivitách?

.....

12. Pokud mateřská škola připraví společné akce pro vás a vaše děti, účastníte se?

Ano, rádi se účastníme	
Účastníme se, ale nebaví nás to	
Neúčastníme se, ale chtěli bychom	
Nechceme se účastnit	
Jiné: .....	

13. Kterou formu předávání informací s mateřskou školou VYUŽÍVÁTE? (možnost výběru více možností)

Webové stránky	
Nástěnka	
Rozhovor, osobně mezi dveřmi	
Skupina na sociální síti – WhatsApp, Facebook, Messenger...	
Aplikace (např. „Škola online“)	
E-mail	
SMS, telefonická domluva	
Třídní schůzky	
Jiné: .....	

14. Kterou formu předávání informací s mateřskou školou PREFERUJETE? (možnost výběru více možností)

Webové stránky	
Nástěnka	
Rozhovor, osobně mezi dveřmi	
Skupina na sociální síti – WhatsApp, Facebook, Messenger...	
Aplikace (např. „Škola online“)	
E-mail	
SMS, telefonická domluva	
Třídní schůzky	
Jiné: .....	

15. Co pociťujete jako největší překážku v komunikaci s mateřskou školou?

.....

16. Jak často byste uvítali konzultaci s učiteli o vašem dítěti?

Vždy, když je výskyt problému	
Jednou měsíčně	
Jednou za pololetí	
Nikdy	
Jiné: .....	

17. Jste informováni ze strany mateřské školy o vašem dítěti v těchto oblastech?

	ANO	SPÍŠE ANO	SPÍŠE NE	NE	NEVÍM
Týdenní plán					
Akce školy					
Nabídka mimořádných aktivit					
Podrobnosti o výletech					
Sociální vztahy dítěte (zařazení do kolektivu)					
Úrazy a zranění dítěte					
Chování dítěte					
Nedostatky a slabé stránky dítěte					
Sebeobsluha dítěte (hygiena, stravování, oblékání...)					

18. Spokojenost rodičů:

	ANO	SPÍŠE ANO	SPÍŠE NE	NE	NEVÍM
Jak jste spokojeni s množstvím a kvalitou informací ze strany školy?					
Jak hodnotíte dosavadní komunikaci s vaší MŠ?					

Jak jste celkově spokojeni s komunikací ve vaší třídě?					
Jak jste celkově spokojeni s vedením MŠ?					

19. V jakých případech jako rodič nejčastěji komunikujete s mateřskou školou?  
(možnost výběru více možností)

Stravování	
Nemoc dítěte	
Docházka mého dítěte do MŠ	
Připravenost dítěte na školu	
Rady ohledně výchovy/chování	
Jiné: .....	

20. Kdyby vaše mateřská škola uspořádala tzv. „Den s rodiči“ (rodiče se mohou přijít podívat do třídy svého dítěte a pozorovat jej při hře, činnostech atd.), zúčastnili byste se?

Zúčastnil/a bych se	
Spíše ano	
Spíše ne	
Nezúčastnil/a bych se	

21. Jestliže jste v minulosti již řešil/a problém v oblasti komunikace s vašimi učiteli, čeho se týkal? (přibližte jej).

.....

22. Jak byste si představovali komunikaci mezi mateřskou školou a rodinou?

.....